

Білоцерківський національний аграрний університет

Соціально-гуманітарний факультет

Круглий стіл до дня Європи

**«Європейський вимір відновлення України: міжнародно-правові механізми,
інструменти та виклики»**

В межах роботи гуртка «Актуальні проблеми міжнародного права»

(електронне видання)

5 травня 2026 рік

м. Біла Церква

«ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ, ІНСТРУМЕНТИ ТА ВИКЛИКИ»: матеріали круглого столу присвячені до дня Європи – м. Біла Церква: БНАУ, 2026. 89 с.

Матеріали електронного видання містять питання, що стосуються обговорення широкого кола актуальних проблем щодо забезпечення та захисту прав людини в умовах воєнного стану, а також аналізу відповідності національної правової системи міжнародним стандартам у сфері прав людини.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників круглого столу без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

© Авторські тексти, 2026

ЗАКОННІ ВІЙСЬКОВІ ЦІЛІ

Сокиринська О. А. к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри публічно-правових дисциплін,
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Визначення законної цілі є ключовим в системі законів, що регулюють порядок ведення збройних конфліктів. Відповідно до статті 52 Додаткового протоколу I законна військова ціль – це така, що в силу свого характеру, розташування, призначення чи використання вносить ефективний внесок у військові дії та їх повне чи часткове руйнування, а також захоплення або нейтралізація якої за існуючих на даний момент обставин надає реальну військову перевагу [1]. Будь який напад повинен бути виправдано, в першу чергу військовою необхідністю. Однак, жоден об'єкт не може атакуватись, якщо шкода якої буде завдано мирному населенню та цивільним об'єктам буде надмірною порівняно до набутих в результаті нападу військових переваг. У випадку, коли існують сумніви відносно призначення звичайного цивільного об'єкту у військовій операції, то слід вважати його як і раніше цивільним.

До законних військових цілей відносяться збройні сили та особи, що беруть участь у військових діях; позиції або споруди, що їх займають військові сили, а також об'єкти за які ведеться збройне протистояння воюючими сторонами; військові споруди, на кшталт казарм, військових міністерств, складів озброєнь та палива, стоянок військового транспорту, летовищ, майданчиків для ракетних установок та військово-морських баз.

До об'єктів інфраструктури, що їх можна вважати законними воєнними цілями, відносяться шляхи і засоби сполучення, командування та управління, тобто залізниця, автошляхи, мости, тунелі та канали, що мають військово-стратегічне значення.

До законних цілей, засобів зв'язку, відносять телерадіостанції, а також засоби телефонного та телеграфного зв'язку, що мають військове значення. До законних військово-промислових цілей відносять: заводи, що виготовляють озброєння, транспортні засоби та засоби зв'язку для військових цілей, металургічні, інженерні та хімічні підприємства, що за своєю природою та призначенням орієнтовані на військові потреби, а також складські та транспортні споруди, що забезпечують роботу цих промислових підприємств.

До законних цілей в галузі наукових досліджень відносяться експериментальні дослідницькі центри де розробляються новітні види зброї та інші матеріали, що мають військове призначення. До законних цілей в галузі енергетики відносяться споруди, що забезпечують енергією здебільшого оборонні підприємства, тобто підприємства з видобутку вугілля та іншого виду палива, виробників газу та електроенергії для військових потреб. Напад на атомні та гідроелектростанції зазвичай – хоча й не завжди – заборонено відповідно до законів ведення війни.

Одна з основних проблем у спробі відрізнити законні військові дії від незаконних та злочинних, полягає в тому, що зовні цивільні об'єкти часто густо використовуються у військових цілях. Більшість будівель, що використовується цивільними особами в мирний час, захищені міжнародним правом. Стаття 52 Додаткового протоколу I передбачає, що у випадку виникнення сумнівів щодо використання з військовою метою традиційно цивільного об'єкту, як наприклад, культурна споруда, житловий будинок чи інше, а також школа, слід вважати, що цей об'єкт не використовується у військових цілях.

Навмисний напад на будь який об'єкт, що не є законною військовою ціллю, можна вважати військовим злочином. З іншого боку, ненавмисне спричинення шкоди

захищеній законом особі чи об'єкту не завжди є військовим злочином. Хоча наведений вище перелік включає в себе об'єкти, які звичаєве право вважає законними військовими цілями, сторона противника, що веде наступ, повинна зважити чи буде передбачувана шкода пропорційною отриманій військовій перевазі. Зрозуміло, що така оцінка ситуації буде досить умовною оскільки вона відображає не повну та не досконалу інформацію, що надає командуванню достатню свободу дій. Однак, якщо шкода від військових дій буде надмірною порівняно з очікуваними, конкретними та прямими військовими перевагами, це буде кваліфікуватися як військовий злочин.

Список використаних джерел:

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: – Електронний ресурс. – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

УДК 340

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ПРОЯВ ГУМАНІЗМУ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗБУДОВІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Бровко Н. І., д.ю.н., професор,
кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Трансформаційне ставлення суспільства до благодійності є свідченням національної єдності. Благодійність сприяє забезпеченню соціальної справедливості та захисту прав людини. Встановлено, що Україні слід враховувати зарубіжний досвід законодавства про благодійні організації, їх правовий статус та основи функціонування з метою подальшого євро інтеграційного курсу.

Ключові слова: благодійність, євроінтеграція, благодійна діяльність, зарубіжний досвід благодійництва, гуманізм

В умовах сучасних викликів відбуваються істотні трансформаційні процеси у свідомості українських громадян, змінюється ставлення суспільства до благодійності. Це свідчить про згуртування населення, розвиток національної єдності. Волонтерські й благодійні організації відіграють вагомую роль в акумуляції фінансових і людських ресурсів, спрямованих на допомогу соціально незахищених верств населення, військовослужбовцям ЗСУ, учасникам АТО, переселенцям та іншим постраждалим внаслідок збройного конфлікту та є показником розвиненого суспільства з гуманітарною складовою.

Україна активізує політику у сфері благодійництва. Згідно з результатами загальнонаціонального соціологічного дослідження сфери благодійності, що здійснювалось у 2025 році для Zagoriy Foundation рівень поширеності благодійної діяльності в Україні у 2025 році оцінено на 6,7 бала з 10 можливих. Наразі постерігається певне зниження відчуття «масовості» благодійності. Ймовірними чинниками цього процесу є накопичена втома від постійних зборів коштів, а також трансформація допомоги у менш публічну, рутинну форму.

Пріоритетними напрям допомоги у сфері благодійництва є поранені військовослужбовці, Збройні Сили України, особи з тяжкими захворюваннями. Допомога внутрішньо переміщеним особам має тенденцію до поступового зниження у порівнянні з іншими роками.

Основними причинами зниження благодійності на нашу думку є фінансова нестабільність громадян та недовіра до благодійних фондів. Певна кількість громадян демонструють «втому від зборів» та переконання «я вже допоміг – як результат допомога стає менш регулярною».

Благодійна активність українців має емоційне мотиваційне підґрунтя, набуваючи більш раціональної та системної організації. Регулярні сприймаються як прояв дисципліни, довіри та соціальної зрілості.

У 2025 році рівень поінформованості про благодійні фонди залишається високим, однак довіра до них змінюється - суспільство стає більш вимогливим до прозорості, підзвітності та ефективності діяльності благодійних організацій. Великі фонди мають відносно високий рівень довіри завдяки системній звітності та демонстрації конкретних результатів. Гуманітарні організації, зокрема Червоний Хрест і «Карітас», демонструють помірні, але стабільні показники довіри та виконують передусім функцію надання допомоги у кризових ситуаціях, а не залучення донатів. Наприклад, фонд «Повернись живим» і Фонд Сергія Притули зберігають лідерські позиції насамперед у контексті підтримки війська [1].

Українське законодавство про благодійну діяльність ґрунтується на принципах добровільності, гуманності та суспільної корисності. Основним нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Закон визначає поняття благодійної діяльності, її форми, цілі та напрями здійснення. Благодійна діяльність в Україні здійснюється без мети отримання прибутку. Суб'єктами благодійної діяльності можуть бути фізичні та юридичні особи. Законодавство закріплює організаційно-правові форми благодійних організацій, зокрема благодійні товариства, установи та фонди. Держава гарантує свободу благодійної діяльності та невтручання у її здійснення, крім випадків, передбачених законом. Благодійні організації мають спеціальний правовий статус і користуються податковими пільгами. Законодавство передбачає прозорість та підзвітність благодійної діяльності. Водночас встановлюється контроль за дотриманням законності у сфері благодійництва.

Європейські державі зацікавлені у поширенні та розвитку благодійності. Це є однією з ознак розвиненого громадянського суспільства, тому участь громадян у

благодійності підтримується [2, с. 14]. Західноєвропейське законодавство не надає визначення благодійної діяльності, обмежуючись простим переліком юридичних ознак, які лежать в основі цього поняття. Благодійною вважається та діяльність, яка, служить всьому суспільству та переслідує встановлені в законі благодійні цілі.

В Республіці Польща діяльність благодійних організацій регулюється різними законами та нормативно-правовими актами, що встановлюють вимоги до створення та функціонування благодійних організацій, фінансового звітування та використання отриманих коштів.

У Німеччині діяльність благодійних організацій регулюється Федеральним законом про фінанси та податки. Але федеральні землі мають власні закони, які деталізують вимоги до благодійних організацій. У Словаччині діяльність благодійних організацій передбачено Законом про об'єднання та Законом про діяльність з громадськими. У Нідерландах діяльність благодійних організацій регулюється різними законами, включаючи Закон про асоціації та Закон про благодійні організації [3, с. 24].

Благодійна діяльність активізує громадянське суспільство, формує довіру між громадянами та владою, а також зміцнює соціальну згуртованість. Через підтримку вразливих верств населення благодійність сприяє забезпеченню соціальної справедливості та захисту прав людини. Водночас розвиток благодійності позитивно впливає на міжнародний імідж держави та її демократичний поступ. Таким чином, благодійність є не лише моральним обов'язком, а й важливим чинником сталого розвитку та державотворення [4, с. 36]. Загалом благодійний сектор стикається не з байдужістю суспільства, а з кризою довіри та обмеженістю ресурсів, за умов якої громадяни очікують чітких і вимірюваних результатів своїх внесків. Тому Україні слід враховувати зарубіжний досвід законодавства про благодійні організації, їх правовий статус та основи функціонування з метою подальшого євро інтеграційного курсу.

Список використаних джерел:

1. Дослідження сфери благодійності для Zagoriy Foundation https://zagoriy.foundation/wpcontent/uploads/2025/12/doslidzhennya_sektoru_blagodijnosti_2025.pdf

2. Гураль П. Ф. Громадянське суспільство і держава в Україні: взаємодія і розвиток. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С. 13-16.

3. D. Rutzen, D. Moore, M. Durham. The Legal Framework for Not-for-Profit Organizations in Central and Eastern Europe *The International Journal of Not-for-Profit Law* VOL. 11, ISS. 2, 2009 <https://www.icnl.org/resources/research/ijnl/the-legal-framework-for-not-for-profit-organizations-in-central-and-eastern-europe>

4. Бровко Н. І. Філософсько-правовий аналіз благодійності. *Правова держава*. 2024. № 53. С.32–43. doi: 10.18524/2411-2054.2024.53.300716.

УДК 341.45

РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Макарчук В. В., д.ю.н., доцент,
кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

В умовах війни держава змушена одночасно забезпечувати належний рівень безпеки, оборони та охорони основоположних прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України та міжнародними договорами. Актуалізоване питання забезпечення прав людини в умовах воєнного стану та трансформації діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки.

Сучасні міжнародні стандарти захисту прав людини виходять із того, що навіть за умов війни окремі права людини не можуть бути обмежені. Зокрема, відповідно до ст. 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод держава може відступати від окремих зобов'язань під час війни або надзвичайної ситуації, однак такі обмеження повинні бути пропорційними, законними та необхідними в демократичному суспільстві [1]. Аналогічні положення містяться у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права [2].

У зв'язку з цим особливого значення набуває діяльність правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Саме на них покладаються завдання щодо забезпечення громадської безпеки, протидії диверсійній діяльності, документування воєнних злочинів, захисту цивільного населення та підтримання правопорядку в умовах воєнного стану.

Водночас функціонування правоохоронної системи в умовах війни повинно ґрунтуватися на принципах верховенства права, законності, гуманізму та дотримання міжнародного гуманітарного права. У цьому контексті особливого значення набуває баланс між інтересами національної безпеки та необхідністю забезпечення прав і свобод людини. Відповідно до ст. 64 Конституції України окремі права і свободи людини можуть бути обмежені в умовах воєнного або надзвичайного стану, однак не можуть бути обмежені права, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55-63 Конституції України [3].

Практика діяльності правоохоронних органів під час дії воєнного стану свідчить про суттєве розширення їх функціональних повноважень. Зокрема, органи Національної поліції України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України та інші суб'єкти сектору безпеки і оборони беруть активну участь у забезпеченні режиму воєнного стану, здійсненні контрдиверсійних заходів, евакуації

населення, охороні критичної інфраструктури та фіксації воєнних злочинів та міжнародного правопорядку.

Разом із тим розширення повноважень правоохоронних органів потребує посиленого контролю за дотриманням прав людини та ефективних механізмів запобігання зловживанням владою. Європейський суд з прав людини неодноразово наголошував, що навіть за умов боротьби з тероризмом або війни державні органи не можуть діяти поза межами права [4; 5]. Саме тому питання демократичного цивільного контролю за діяльністю правоохоронних органів набуває особливого значення.

Важливим напрямом діяльності правоохоронних органів у сучасних умовах є документування та розслідування воєнних злочинів. Україна фактично формує нову практику взаємодії національних правоохоронних органів із міжнародними інституціями, зокрема Міжнародним кримінальним судом, Європолем та Євроюстом. Така співпраця сприяє імплементації міжнародних стандартів захисту прав людини та забезпеченню невідворотності відповідальності за міжнародні злочини.

Крім того, діяльність правоохоронних органів у сфері захисту прав людини повинна супроводжуватися належним нормативно-правовим забезпеченням. У сучасних умовах потребують подальшого вдосконалення механізми парламентського та громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів та гарантії дотримання прав затриманих осіб в умовах воєнного стану.

Отже, в умовах воєнного стану правоохоронні органи виконують подвійну функцію: забезпечують національну безпеку держави та водночас залишаються гарантами дотримання прав і свобод людини. Ефективність реалізації цієї функції залежить від рівня нормативно-правового забезпечення їх діяльності, впровадження міжнародних стандартів у практику правоохоронної діяльності та дотримання принципу верховенства права.

У перспективі важливим напрямом розвитку національної системи забезпечення прав людини має стати подальше вдосконалення адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів у сфері національної безпеки з урахуванням міжнародного досвіду та практики Європейського суду з прав людини.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 : станом на 1 серп. 2021 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 30.04.2026).
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 : станом на 19 жовт. 1973 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 30.04.2026).
3. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 30.04.2026).
4. Справа «Лоулесс проти Ірландії» : Рішення Європ. суду з прав людини від 01 лип. 1961 р. (заява № 332/57). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57518> (дата звернення: 30.04.2026).
5. Справа «Аксой проти Туреччини» : Рішення Європ. суду з прав людини від 18 груд. 1996 р. (заява № 21987/93). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58003> (дата звернення: 30.04.2026).

УДК 343.575

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Сімакова С.І., к.ю.н., доцент
кафедри публічно – правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет

У тезах розглянуто основні детермінанти контрабанди наркотичних засобів в Україні, зокрема економічні, організаційні, корупційні та безпекові чинники. Наголошено на комплексному характері цього явища та необхідності системної протидії.

Ключові слова: контрабанда; наркотичні засоби; злочинність; митний контроль; правоохоронні органи.

Контрабанда наркотичних засобів є однією з найбільш небезпечних форм транснаціональної злочинності, що становить загрозу національній безпеці та громадському здоров'ю [1].

Однією з ключових причин її поширення є висока прибутковість незаконного обігу наркотиків та стабільний попит на них на міжнародному ринку [2, с. 23-27]. Це формує економічну мотивацію для діяльності організованих злочинних груп. Проблемою також є недосконалість митного контролю, зокрема недостатній рівень технічного забезпечення, складність процедур та перевантаженість митних органів [2, с. 23-27].

Важливим чинником залишається корупція в системі митного та правоохоронного контролю, що сприяє безперешкодному переміщенню заборонених речовин через державний кордон [3, с. 335-339].

Окремо слід виділити вплив воєнного стану та протяжність державного кордону, що ускладнює ефективний контроль за переміщенням товарів і сприяє зростанню контрабандних потоків [1].

На основі проведеного аналізу встановлено, що протидія контрабанді наркотичних засобів потребує реалізації системного та багаторівневого підходу, який поєднує організаційно-правові, інституційні та техніко-технологічні заходи.

Передусім пріоритетного значення набуває модернізація митної інфраструктури та підвищення ефективності митного контролю шляхом впровадження сучасних технічних засобів і цифрових технологій, зокрема автоматизованих систем ризик-аналізу, сканерного обладнання та інтегрованих інформаційних баз даних. Це

дозволить підвищити рівень виявлення незаконного переміщення наркотичних засобів через державний кордон.

Важливим напрямом є мінімізація корупційних ризиків у діяльності митних та правоохоронних органів, що передбачає посилення механізмів внутрішнього контролю, забезпечення прозорості службової діяльності та невідворотності юридичної відповідальності за корупційні правопорушення.

Окрему увагу слід приділити удосконаленню міжвідомчої взаємодії між суб'єктами системи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, зокрема митними органами, Національною поліцією та Державною прикордонною службою України, шляхом забезпечення оперативного обміну інформацією та координації спільних дій.

Крім того, ефективність протидії зазначеному явищу значною мірою залежить від розвитку міжнародного співробітництва у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю, що включає обмін оперативними даними, проведення спільних спеціальних операцій та гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєнко Т., Шаталюк Б. Контрабанда наркотичних засобів як глобальна міжнародна загроза // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: юридичні науки. 2019. DOI: https://doi.org/10.32453/2.vi4.322.

2. Поливанюк В. Д. Види та форми контрабандного ввезення (вивезення) наркотичних засобів // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.3.3.

3. Василевич В. В., Левченко Ю. О. Запобігання контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів // Аналітично-порівняльне

УДК 316.48

**КОНФЛІКТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ
КОНФЛІКТІВ**

Малишко І. В., старший викладач
кафедри публічно-правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У тезах досліджено конфліктологічний вимір євроінтеграційних процесів України. Проаналізовано основні типи соціальних, політико-правових та ціннісних конфліктів, що виникають у процесі адаптації національної правової системи до стандартів Європейського Союзу. Обґрунтовано роль інституційних механізмів врегулювання конфліктів та медіації у забезпеченні стабільності суспільних трансформацій. Визначено ключові напрями мінімізації конфліктогенних чинників у контексті євроінтеграції.

Ключові слова: конфліктологія, євроінтеграція, соціальний конфлікт, правова адаптація, медіація, суспільні трансформації.

Євроінтеграційні процеси в Україні супроводжуються глибинною трансформацією національної правової системи, що об'єктивно породжує юридичні конфлікти. У межах юридичної конфліктології такі конфлікти розглядаються як зіткнення правових норм, інтересів суб'єктів права та різних моделей правового регулювання.

Ключовим джерелом правових конфліктів є процес імплементації *acquis* Європейського Союзу, який вимагає узгодження національного законодавства з європейськими стандартами. На цьому етапі виникають колізії між чинними нормативно-правовими актами України та новими регуляторними підходами ЄС, що потребує застосування механізмів гармонізації та уніфікації права.

З позицій юридичної конфліктології доцільно виокремити три основні групи

правових конфліктів: нормативні (колізії між правовими актами), інституційні (конфлікти компетенцій органів публічної влади) та правозастосовні (різне тлумачення і застосування норм права). Кожна з цих груп має власні механізми попередження та вирішення.

Особливого значення набувають процеси правової медіації та альтернативного врегулювання спорів, які поступово інтегруються у правову систему України відповідно до європейських стандартів. Такі механізми сприяють зменшенню навантаження на судову систему та підвищенню ефективності правового регулювання.

Важливу роль у формуванні єдиних підходів до врегулювання правових конфліктів відіграє практика Європейського суду з прав людини, яка встановлює стандарти правової визначеності, пропорційності та заборони свавільного втручання у права людини. Зокрема, у справі «Кечко проти України» наголошено на обов'язковості виконання державою своїх позитивних зобов'язань у сфері соціальних прав [6].

Умови воєнного стану посилюють інтенсивність правових конфліктів, зокрема у сфері публічного управління, соціального забезпечення та розподілу ресурсів. Це зумовлює необхідність удосконалення правових механізмів оперативного реагування на конфліктні ситуації.

Перспективним напрямом розвитку юридичної конфліктології є подальша інституціоналізація медіації, розвиток адміністративних процедур досудового врегулювання спорів та підвищення якості правового моніторингу нормативних колізій.

Отже, юридична конфліктологія є важливим аналітичним інструментом розуміння євроінтеграційних процесів, що дозволяє не лише виявляти правові конфлікти, а й формувати ефективні механізми їх попередження та врегулювання в умовах трансформації національної правової системи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.05.2026).
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони : міжнародний документ від 27 черв. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 01.05.2026).
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 01.05.2026).
4. Європейська соціальна хартія (переглянута) : міжнародний документ від 03 трав. 1996 р. (ратифікована Україною 14 верес. 2006 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062 (дата звернення: 01.05.2026).
5. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навчальний посібник. Київ : Знання, 2019. 312 с.
6. Case of Kechko v. Ukraine (Application no. 63134/00) : Judgment of the European Court of Human Rights, 8 November 2005. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70998> (accessed: 01.05.2026).
7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

УДК 341. 1(4)

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ ЄВРОПИ

ТЕРЕЩУК М.М., к.ю.н., старший викладач
кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет

У статті досліджуються конституційно-правові засади функціонування міждержавних інституцій Європи в умовах багаторівневого європейського правопорядку. Аналізуються особливості правової природи, нормативної основи та інституційної структури Європейського Союзу та Ради Європи, а також їх вплив на формування національних конституційних систем держав-членів. Особливу увагу приділено співвідношенню принципів суверенітету держав та наднаціональності європейського права, а також ролі судових інституцій у забезпеченні єдності правозастосування в Європі.

Ключові слова: міждержавні інституції, конституційне право, Європейський Союз, Рада Європи, наднаціональне право, європейська інтеграція, верховенство права.

Конституційно-правове регулювання міждержавних інституцій Європи є складовою сучасного європейського конституціоналізму, який формується під впливом процесів інтеграції та поступового переосмислення класичного розуміння державного суверенітету. У сучасному правопорядку Європи формується багаторівнева система, в якій взаємодіють національні конституційні норми, міжнародно-правові зобов'язання та наднаціональні механізми регулювання, що зумовлює виникнення складної системи правових зв'язків та інституційних взаємодій.

Ключову роль у цій системі відіграє Європейський Союз, яка є найбільш розвиненою формою наднаціональної інтеграції в Європі. Її правова система базується на установчих договорах, що фактично виконують функцію «конституційної основи» інтеграційного правопорядку. У доктрині права Європейського Союзу закріплено принципи прямої дії та пріоритету права ЄС над національним правом держав-членів, що сформувалися внаслідок практики Суду ЄС та забезпечують єдність застосування норм у межах Союзу [1, с. 45–47].

Як зазначається в наукових дослідженнях, саме принцип верховенства права ЄС є ключовою умовою ефективності інтеграційного правопорядку [2, с. 112].

Водночас важливим елементом європейського правового простору виступає Рада Європи, яка забезпечує стандарти захисту прав людини, демократії та верховенства права на основі Європейської конвенції з прав людини. На відміну від ЄС, ця організація не створює наднаціонального законодавства у класичному

розумінні, однак її правовий вплив реалізується через обов'язкову юрисдикцію Європейського суду з прав людини та його прецедентну практику [3, с. 78].

Вирішальне значення у формуванні європейського правового простору має також діяльність Європейський суд з прав людини, рішення якого забезпечують уніфіковане тлумачення положень Конвенції та формують мінімальні стандарти захисту прав людини, обов'язкові для держав-учасниць. У науковій літературі підкреслюється, що така модель правозастосування фактично створює «квазіконституційний» рівень захисту прав людини в Європі [4, с. 201].

Важливою теоретико-правовою проблемою є співвідношення наднаціонального та національного конституційного права. Конституційні суди держав-членів ЄС виробили різні підходи до питання примату права ЄС, зокрема через доктрини «конституційної ідентичності» та «*ultra vires* контролю», що відображає прагнення зберегти баланс між інтеграційними зобов'язаннями та національним суверенітетом [5, с. 134]. У цьому контексті формується модель «конституційного плюралізму», яка передбачає співіснування різних рівнів правових систем без повного домінування одного з них.

Сучасний розвиток міждержавних інституцій Європи також супроводжується викликами, пов'язаними з демократичною легітимністю, ефективністю прийняття рішень та кризою довіри до наднаціональних структур. Водночас спостерігається тенденція до розширення сфер інтеграції, зокрема у сфері цифрового регулювання, міграційної політики, безпеки та захисту основоположних прав.

Таким чином, конституційно-правове регулювання міждержавних інституцій Європи є складною багаторівневою системою, що поєднує елементи міжнародного, наднаціонального та конституційного права. Його розвиток характеризується постійною еволюцією балансу між державним суверенітетом та інтеграційними процесами, що формують унікальну модель європейського правового порядку.

Список використаних джерел:

1. Craig P., de Búrca G. EU Law: Text, Cases, and Materials. Oxford : Oxford University Press, 2020. 1200 p.
2. Lenaerts K. European Union Constitutional Law. Oxford : Oxford University Press, 2021. 980 p.
3. Council of Europe. Official website. URL: <https://www.coe.int> (дата звернення: 21.05.2026).
4. European Court of Human Rights. Official website. URL: <https://www.echr.coe.int> (дата звернення: 21.05.2026).
5. European Union. Official website. URL: <https://european-union.europa.eu> (дата звернення: 21.05.2026).

УДК 340.132.6

ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ В УКРАЇНІ: ОСВІТНЯ, СОЦІАЛЬНА ТА ПРАВОЗАХИСНА ФУНКЦІЇ

Настіна О. І., к.ю.н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У сучасних умовах розвитку системи перехідного правосуддя юридичні клініки відіграють важливу роль як у підготовці майбутніх правників, так і у забезпеченні доступу населення до безоплатної правничої допомоги. Їх діяльність сприяє реалізації конституційного права людини на доступ до правосуддя, а також формуванню практичних навичок у здобувачів юридичної освіти.

Ключові слова: юридична клініка, безоплатна правнича допомога, вирішення спорів, безкоштовна правнича консультація.

Історично розвиток юридичної клінічної освіти пов'язаний із суспільними викликами другої половини ХХ століття. У 50–60-х роках ХХ століття США та низка європейських держав зіткнулися з масштабними соціально-економічними проблемами, пов'язаними з економічною міграцією, безробіттям і зростанням рівня

злочинності [1, с. 102]. У цих умовах значно зросла потреба у правовій допомозі населенню та посилилася увага до соціальної відповідальності юридичної професії. Водночас значна частина населення не мала можливості отримати якісну правову підтримку, що стало одним із чинників відродження та поширення юридичної клінічної освіти.

На сучасному етапі юридичні клініки забезпечують формування професійних компетентностей майбутніх юристів, зокрема у сфері вирішення правових спорів. Поряд із навчальною функцією вони виконують важливу соціальну місію, надаючи безоплатну правову допомогу соціально вразливим категоріям населення [2, с. 10]. Особливого значення така діяльність набуває у сфері договірних правовідносин у галузях цивільного, земельного та трудового права. Участь студентів у роботі клінік сприяє формуванню практичних навичок аналізу правових ситуацій, підготовки процесуальних документів та правового консультування.

Юридичні клініки також виступають важливим елементом правопросвітницької діяльності, підвищуючи рівень правової культури населення та формуючи розуміння змісту договірних правовідносин, порядку укладення, виконання та припинення договорів. Практична діяльність клінік створює умови для впровадження сучасних підходів до врегулювання правових спорів, у тому числі із використанням засад римського приватного права.

Правові засади функціонування юридичних клінік в Україні визначаються наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України» та Законом України «Про безоплатну правову допомогу» [3]. Нормативні акти закріплюють право юридичних клінік здійснювати правопросвітницьку діяльність, надавати консультації та допомагати у підготовці правових документів. Водночас чинне законодавство не відносить юридичні клініки до офіційних суб'єктів системи безоплатної правової

допомоги, оскільки перелік таких суб'єктів у Законі України «Про безоплатну правову допомогу» є вичерпним.

Аналіз положень профільного законодавства свідчить, що до суб'єктів надання безоплатної правової допомоги законодавець відносить органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, спеціалізовані установи, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, а також адвокатів, включених до відповідного Реєстру [4]. Юридичні клініки у цьому переліку відсутні, незважаючи на фактичне здійснення ними значного обсягу правничої допомоги населенню.

У практичній діяльності юридичні клініки здійснюють надання правової інформації, правових консультацій, підготовку проєктів правових та процесуальних документів, а також можуть супроводжувати клієнтів у взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування. У межах клінічної практики формується відповідна документація щодо кожної справи, що забезпечує належний облік та систематизацію правової роботи.

Таким чином, юридичні клініки є важливим складником правової інфраструктури держави, який поєднує освітню, соціальну та правозастосовну функції. Їх діяльність сприяє не лише практичній підготовці майбутніх юристів, але й забезпеченню доступу громадян до правничої допомоги, розвитку правової культури та поширенню практик позасудового врегулювання спорів. Удосконалення нормативного регулювання статусу юридичних клінік та розширення їх інституційних можливостей дозволить підвищити ефективність системи безоплатної правової допомоги та посилити роль юридичних клінік у забезпеченні доступу до правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Основи юридичної клінічної практики / За ред. А. О. Галай. Київ : Атіка, 2007. 204 с.
2. Пошук сучасних пріоритетів розвитку юридичних клінік в Україні // Матеріали всеукраїнського науково-практичного круглого столу «Діяльність

юридичних клінік України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про безоплатну правову допомогу». Київ, 2012. С. 24.

3. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 р. № 3460-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577.

4. Наказ Міністерства освіти і науки України № 592 від 03.08.2006 р. URL: [Законодавство України](#) (дата звернення: 20.12.2025).

УДК: 342.7

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Звонарьов О. Ю., к.ю.н., доцент
кафедри публічно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України стала серйозним викликом для сучасної системи міжнародного гуманітарного права (далі – МГП). В умовах триваючого міжнародного збройного конфлікту особливої актуальності набуває питання ефективності реалізації норм МГП, спрямованих на захист цивільного населення, обмеження засобів і методів ведення війни, а також забезпечення відповідальності за серйозні порушення міжнародного права. Російсько-українська війна продемонструвала не лише важливість гуманітарно-правових механізмів, але й значні проблеми їх практичного застосування.

Основу міжнародного гуманітарного права становлять Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи до них, які закріплюють принципи гуманності, розрізнення, пропорційності та необхідності. Відповідно до цих норм, сторони конфлікту зобов'язані розмежовувати цивільні та військові об'єкти, утримуватися від невідповідних атак, забезпечувати гуманне поводження з військовополоненими та

цивільним населенням. Однак практика російської агресії свідчить про систематичне порушення зазначених принципів. Зокрема, масовані ракетні удари по житловій та критичній інфраструктурі України є свідченням нехтування принципом розрізнення між цивільними та військовими об'єктами.

Однією з ключових проблем реалізації МГП є масове порушення російською федерацією норм щодо захисту цивільного населення. Обстріли лікарень, шкіл, енергетичних об'єктів та житлових кварталів призводять до значних людських жертв і гуманітарних катастроф. Такі дії суперечать вимогам міжнародного гуманітарного права та можуть кваліфікуватися як воєнні злочини. У цьому контексті особливого значення набуває питання ефективності міжнародних механізмів реагування на грубі порушення МГП.

Суттєвою проблемою є також складність документування та кваліфікації міжнародних злочинів в умовах активних бойових дій. Доступ до окупованих територій часто є обмеженим, що ускладнює збір доказів та встановлення осіб, причетних до вчинення воєнних злочинів. Разом із тим належна фіксація фактів порушення міжнародного гуманітарного права є необхідною умовою для подальшого міжнародного кримінального переслідування винних осіб.

Окремої уваги потребує проблема відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Попри існування міжнародних судових інституцій, механізми притягнення винних до відповідальності залишаються недостатньо ефективними. Міжнародний кримінальний суд, спеціальні слідчі комісії та національні правоохоронні органи здійснюють розслідування міжнародних злочинів, однак практична реалізація принципу невідворотності покарання значною мірою залежить від міжнародної політичної волі та співробітництва держав.

Важливою проблемою є також захист військовополонених та цивільних осіб на тимчасово окупованих територіях. Факти катувань, незаконного утримання, насильницьких зникнень, депортації цивільного населення, у тому числі дітей, грубо

порушують положення Женевських конвенцій. Такі дії мають ознаки серйозних порушень міжнародного гуманітарного права та можуть кваліфікуватися як злочини проти людяності.

Російсько-українська війна також актуалізувала питання адаптації міжнародного гуманітарного права до сучасних форм ведення війни. Використання безпілотних літальних апаратів, кібероперацій, інформаційних технологій та високоточної зброї створює нові виклики для правового регулювання збройних конфліктів. Чинні міжнародно-правові норми не завжди враховують специфіку сучасних воєнних технологій, що потребує подальшого розвитку гуманітарного права.

Не менш важливим є питання імплементації норм міжнародного гуманітарного права у національне законодавство України. У сучасних умовах важливого значення набуває гармонізація кримінального законодавства України з положеннями міжнародного кримінального права та забезпечення ефективного механізму розслідування міжнародних злочинів. Поряд із цим необхідним є підвищення рівня підготовки військовослужбовців та працівників правоохоронних органів у сфері застосування норм МГП.

Таким чином, російсько-українська війна виявила низку серйозних проблем реалізації норм міжнародного гуманітарного права: систематичні порушення принципів МГП державою-агресором, недостатню ефективність міжнародних механізмів відповідальності, труднощі документування міжнародних злочинів, а також необхідність адаптації гуманітарного права до сучасних форм ведення війни. Вирішення зазначених проблем потребує консолідації міжнародних зусиль, удосконалення механізмів міжнародної кримінальної юстиції та подальшого розвитку міжнародного гуманітарного права.

УДК: 341.231.14:342.7

ПРАВОВІ ВИКЛИКИ СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПІДХОДІВ

Тимошук О.Г., к.ю.н., доцент
кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Сучасні збройні конфлікти суттєво трансформують підходи до правового регулювання страхових відносин, зокрема щодо покриття ризиків надзвичайного та воєнного характеру. В умовах євроінтеграційного курсу України особливої актуальності набуває дослідження європейських моделей страхування катастрофічних ризиків та можливостей їх адаптації до національної правової системи.

Актуальність цієї теми зумовлена тим, що в умовах повномасштабної війни значна частина майнових втрат громадян та бізнесу не покривається стандартними договорами страхування. Це створює правову та фінансову прогалину, яка не може бути ефективно компенсована лише за рахунок державного бюджету або міжнародної допомоги. Відтак постає необхідність формування нових правових підходів до регулювання страхування ризиків воєнного характеру.

У традиційній страховій практиці воєнні ризики майже завжди виключаються зі страхового покриття. У договорах страхування застосовуються так звані *war exclusion clauses*, які звільняють страховика від відповідальності у випадку збитків, спричинених війною, збройними конфліктами або військовими діями. Цей підхід узгоджується з підходами до управління катастрофічними ризиками, описаними в аналітичних дослідженнях OECD[1]. Такий підхід є економічно обґрунтованим,

оскільки воєнні ризики мають катастрофічний, системний і важко прогнозований характер.

Водночас досвід держав Європейського Союзу демонструє, що навіть за відсутності прямого страхування війни, можуть існувати ефективні моделі управління катастрофічними ризиками. Зокрема, у Франції функціонує система державного перестраховування надзвичайних ризиків, яка дозволяє розподіляти фінансове навантаження між приватними страховиками та державою. У Німеччині значну роль відіграють механізми перестраховування та фінансової стабілізації страхового ринку. Польща, у свою чергу, застосовує змішані моделі державної підтримки страхування у стратегічно важливих секторах економіки.

Загальною рисою цих моделей є принцип розподілу ризику між приватним та публічним секторами. Саме ця ідея може бути ключовою для формування української моделі страхування воєнних ризиків. Зазначений підхід узгоджується з регуляторною логікою системи Solvency II, яка забезпечує фінансову стійкість страхових компаній у ЄС [2].

Сьогодні українське законодавство не містить комплексного регулювання страхування воєнних ризиків. Відсутнє легальне визначення цього поняття, не врегульовано порядок страхового покриття та механізми компенсації збитків. Як наслідок, існує правова невизначеність як для страхувальників, так і для страховиків, що суттєво обмежує розвиток цього сегмента ринку.

Окремо слід зазначити, що український страховий ринок об'єктивно не має достатньої фінансової спроможності для самостійного покриття масових воєнних збитків. Навіть великі страхові компанії потребують механізмів перестраховування або державної підтримки. У цьому контексті важливу роль відіграє регулятор — National Bank of Ukraine, який формує політику нагляду за страховим ринком та визначає його стабільність. Подібні обмеження фінансової спроможності страхових ринків у

кризових ситуаціях відзначаються також у звітах ЕІОРА щодо стабільності страхового та перестрахового секторів ЄС [3].

З урахуванням європейського досвіду, можна запропонувати декілька напрямів удосконалення правового регулювання в Україні. По-перше, доцільним є законодавче закріплення поняття «воєнний ризик» як окремої категорії страхового права. Це дозволить усунути правову невизначеність та сформувати єдині підходи до укладення страхових договорів. По-друге, перспективним є створення спеціального компенсаційного або гарантійного фонду для покриття збитків від воєнних ризиків. Такий фонд може функціонувати на засадах державно-приватного партнерства із залученням міжнародної фінансової допомоги та перестрахових механізмів. По-третє, необхідно запровадити мінімальні стандарти прозорості страхових договорів, зокрема щодо обсягу страхового покриття та виключень. Це дозволить підвищити рівень захисту прав споживачів та зменшити кількість правових спорів.

Окремої уваги потребує питання євроінтеграції. Важливо розуміти, що пряме копіювання європейських моделей є неможливим через відмінність умов. Більшість держав ЄС не функціонує в умовах активних бойових дій, тому Україна повинна формувати гібридну модель, яка поєднуватиме європейські підходи до управління ризиками із національними особливостями воєнного стану.

Таким чином, страхування воєнних ризиків є не лише вузькоспеціалізованим питанням страхового права, а й елементом загальної системи економічної безпеки держави. Його розвиток потребує комплексного підходу, що включає законодавчі зміни, інституційні механізми та фінансові гарантії.

У підсумку варто зазначити, що адаптація європейського досвіду у сфері страхування катастрофічних ризиків може стати основою для формування в Україні сучасної моделі страхового захисту, здатної функціонувати в умовах високих ризиків та післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Policy responses to catastrophe and climate-related risks in insurance markets. 2022. URL: <https://www.oecd.org>.

2. European Commission. Solvency II directive: Overview and implementation report. 2021. URL: <https://finance.ec.europa.eu>

3. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). Insurance and reinsurance statistics report. 2023. URL: <https://www.eiopa.europa.eu>

УДК 342.9

**НАЗК, ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ:
УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ
ПРАВОПОРУШЕННЯМ**

Клочко В.М., к.ю.н., ст. викладач
кафедри публічно-правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Під час написання тез конференції розглянуто питання, що стосуються повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції в частині складання адміністративних протоколів. Вказано за якими статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення даний орган уповноважений складати адміністративні протоколи. Проаналізовано звітність щодо складання адміністративних протоколів Національним агентством з питань запобігання корупції у 2025 році.

Ключові слова: адміністративне правопорушення; адміністративний протокол; корупція; суд; Національне агентство з питань запобігання корупції.

У статті 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) визначено перелік органів та посадових осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення [1]. У межах даного дослідження основну увагу приділено аналізу повноважень Національного агентства з питань

запобігання корупції (далі – НАЗК) у сфері складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов’язані з корупцією.

Відповідно до положень ст. 255 КУпАП до компетенції НАЗК належить складання протоколів про адміністративні правопорушення, передбачені ст.ст. 172-4, 172-9, 188-46, 188-46-1, 188-46-2, 212-15 та 212-21 КУпАП [1]. Зазначені норми охоплюють правопорушення, пов’язані з недотриманням антикорупційних обмежень, вимог фінансового контролю, конфлікту інтересів, а також невиконанням законних вимог НАЗК.

Під час реалізації своїх повноважень щодо складання адміністративних протоколів НАЗК керується нормами КУпАП, Законом України «Про запобігання корупції», а також наказом НАЗК від 10.06.2025 № 169/25 «Про затвердження Порядку складання протоколів про адміністративні правопорушення в Національному агентстві з питань запобігання корупції» [2]. Підставою для складання протоколу є наявність достатніх доказів, які підтверджують факт вчинення адміністративного правопорушення, вину особи та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Слід зазначити, що НАЗК уповноважене складати адміністративні протоколи щодо осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, у випадках порушення вимог антикорупційного законодавства. Зокрема, йдеться про несвоєчасне подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, неповідомлення про суттєві зміни у майновому стані, порушення обмежень щодо одержання подарунків, сумісництва, конфлікту інтересів або невиконання законних вимог НАЗК.

Процес збирання доказів у справах про адміністративні правопорушення розпочинається з розгляду обґрунтованої доповідної записки уповноваженої особи, адресованої керівнику відповідного структурного підрозділу НАЗК. У такій доповідній записці обов’язково зазначаються джерела отриманої інформації, фактичні

дані щодо можливого правопорушення, відомості про особу, яка ймовірно його вчинила, а також попередня правова кваліфікація діяння відповідно до норм КУпАП. Під час здійснення збору доказової бази НАЗК керується положеннями Закону України «Про запобігання корупції» [3].

Відповідно до встановленого порядку строк збирання доказів у справі про адміністративне правопорушення не повинен перевищувати 90 днів із моменту його початку. Водночас у разі необхідності та за наявності належного обґрунтування такий строк може бути продовжений за погодженням із керівництвом НАЗК, однак не більше ніж до шести місяців із дня виявлення правопорушення та не пізніше двох років із дня його вчинення.

Після складання протоколу про адміністративне правопорушення він разом із матеріалами справи направляється до суду для розгляду по суті. Одночасно до органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи керівника установи, де працює особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, направляється повідомлення про складення протоколу з метою вирішення питання щодо можливого відсторонення такої особи від виконання службових повноважень. Крім того, копія протоколу разом із матеріалами справи надсилається до Офісу Генерального прокурора.

Аналіз офіційної статистики НАЗК свідчить про активізацію діяльності органу у сфері фінансового контролю та протидії корупційним правопорушенням. Так, за сім місяців 2025 року НАЗК завершило 567 повних перевірок декларацій, із яких у 563 випадках було встановлено порушення. У 57 % перевірених декларацій виявлено ознаки недостовірного декларування, незаконного збагачення, необґрунтованості активів або інших порушень антикорупційного законодавства [4]. Зокрема, у 12 деклараціях встановлено ознаки незаконного збагачення на суму 454,1 млн грн, у 20 – ознаки необґрунтованості активів на суму 90,3 млн грн, а у 285 – ознаки декларування недостовірних відомостей на суму понад 2,2 млрд грн.

Окремої уваги заслуговують показники щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності. Так, за перше півріччя 2025 року НАЗК складено чотири протоколи за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, один протокол – за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення, один – за порушення обмежень щодо одержання подарунків та один – за невиконання законних вимог НАЗК.

Отже, діяльність НАЗК як центрального органу виконавчої влади у сфері складання протоколів про адміністративні правопорушення є важливим елементом механізму запобігання та протидії корупції в Україні. Надані НАЗК повноваження, визначені ст. 255 КУпАП, забезпечують ефективне документування корупційних правопорушень, а статистичні показники діяльності органу свідчать про практичну результативність реалізації відповідних функцій.

Список використаних джерел:

1. [Кодекс України про адміністративні правопорушення](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text). Відомості Верховної Ради Української. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

2. Наказ від 10.06.2025 № 169/25 «Про затвердження Порядку складання протоколів про адміністративні правопорушення в Національному агентстві з питань запобігання корупції». URL: <https://nazk.gov.ua/uk/normatyvno-pravovi-acty/nakaz-vid-10-06-2025-169-25-pro-zatverdzhennya-poryadku-skladennya-protokoliv-pro-administratyvni-pravoporushennya-v-natsionalnomu-agentstvi-z-pytan-zapobigannya-koruptsii/>.

3. Про запобігання корупції : Закон України. Відомості Верховної Ради, 2014, № 49, ст.2056. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

4. Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний сайт. Повні перевірки декларацій за липень 2025 року: НАЗК виявило порушення на понад 192 млн грн. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/povni-perevirky-deklaratsiy-za-lypen-2025-roku-nazk-vyyavylo-porushennya-na-ponad-192-mln-grn/>.

СУД ПРИСЯЖНИХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ТА ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Пахомова А.О., к.ю.н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Участь громадян у здійсненні правосуддя є фундаментальним маркером демократичного суспільства, що забезпечує прозорість судової влади та підвищує рівень довіри населення до неї. Водночас, на відміну від кримінального судочинства, де інститут присяжних є традиційним і широко розповсюдженим, його функціонування у цивільному процесі має глибоко специфічний характер. Сучасна європейська практика демонструє неоднорідність підходів до цього питання, балансуючи між потребою у залученні суспільного елемента та необхідністю забезпечення високої правової кваліфікації при вирішенні приватних спорів.

В англо-саксонській правовій системі, зокрема в Англії та Уельсі, суд присяжних історично відігравав вагомий роль у цивільних справах, проте сьогодні сфера його застосування суворо обмежена. Нині колегія громадян залучається лише до виняткових категорій справ, таких як дифамація (захист честі та гідності), шахрайство або безпідставне ув'язнення. Тенденція до звуження цієї практики в загальному праві зумовлена її надмірною тривалістю, високою вартістю процедур та складністю оцінки збитків непрофесійними суддями.

Натомість континентальна модель, притаманна країнам Західної Європи (зокрема Німеччині, Франції та Австрії), практично не використовує класичний суд присяжних у цивільних спорах. Тут домінує інститут народних засідателів

(шеффенів), які розглядають справи колегіально разом із професійними суддями, володіючи при цьому рівними з ними правами. Ця модель довела свою ефективність у спеціалізованих юрисдикціях — трудових, комерційних та сімейних судах, де життєвий та професійний досвід громадян допомагає об'єктивно оцінити фактичні обставини справи.

Європейський досвід чітко засвідчує, що залучення непрофесійного елемента до цивільного процесу виправдане лише там, де розв'язання спору спирається на категорію «справедливості», оцінку моральної шкоди або специфічні стандарти поведінки, а не на суто формальний аналіз норм права. Матеріальне цивільне право вимагає глибоких фахових знань, тому європейські країни довіряють присяжним переважно питання факту, залишаючи тлумачення закону та процесуальне керівництво за професійним суддею.

У контексті України інститут присяжних у цивільному процесі наближений до континентальної моделі шеффенського типу. Відповідно до чинного ЦПК України, колегія у складі одного судді та двох присяжних розглядає виключно окремі категорії справ окремого провадження, пов'язані з правовим статусом особи: обмеження дієздатності, усиновлення, визнання особи безвісно відсутньою тощо. У цих справах участь громадян є гарантією захисту фундаментальних прав людини від можливих судейських помилок чи зловживань [1].

Перспективи реформування цього інституту в Україні мають базуватися на поміркованій адаптації європейських стандартів, а не на сліпому копіюванні англо-американських традицій. Оптимальним вектором розвитку є збереження діючої моделі окремого провадження з одночасним вивченням доцільності запровадження спеціалізованих засідателів для трудових чи сімейних спорів. Крім того, нагальною потребою залишається модернізація процедури автоматизованого відбору присяжних, підвищення рівня їхньої правової культури та забезпечення реальних соціальних гарантій для учасників процесу.

Список використаних джерел:

1. Грицаєнко Р. Правовий статус присяжних в умовах вдосконалення інституту суду присяжних в Україні. Підприємництво, господарство, право. 2018. № 9/2018. 288 с.

УДК 347(477)

ФОРС-МАЖОР, HARDSHIP І ПЕРЕГЛЯД ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СВІТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПІДХОДІВ (PECL, DCFR, ПРИНЦИПИ УНІДРУА)

Єфремова І.І., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Відбудова України – це не лише питання фізичного відновлення й фінансування відновлення, а й тонка правова робота зі збереженням договірної рівноваги в умовах турбулентності. В умовах війни, коли може відбуватись розірвання ланцюгів постачання різноманітної продукції, як наслідок цінові шокуючі коливання вводять в стан зупинки або зміни сталих домовленостей, постає питання: як зберегти комерційні зв'язки, дотриматись мети контракту без зради принципу обов'язковості зобов'язань?

Європейська доктрина приватного права дає відповідь за допомогою тріади категорій – форс-мажор, hardship і перегляд домовленостей – які дозволяють поєднати принципи добросовісності, пропорційності та передбачуваності.

Договірне право завжди балансує між *pacta sunt servanda* та коригуванням обов'язків за радикальної зміни обставин. Європейська уніфікована думка – від PECL до DCFR – зближує підходи, а Принципи УНІДРУА кодифікують їх у норми про форс-мажор і hardship.

ЦК України не оперує поняттям «форс-мажор», натомість застосовується визначення «непереборна сила». Так, за ч. 1 ст. 617 ЦК України особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили [1].

На законодавчому рівні, термін «форс-мажорних обставин» міститься у ч. 2 ст. 14-1 ЗУ «Про торгово-промислові палати в Україні» [2]. Так, форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є надзвичайні та невідворотні обставини, що об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків згідно із законодавчими та іншими нормативними актами.

Судова практика оперує обома цими поняттями як тотожними. З огляду на наведене нормативно-правове регулювання Касаційним господарським судом форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) розглядаються як надзвичайні і невідворотні обставини за даних умов здійснення господарської діяльності, що об'єктивно унеможливають виконання особою зобов'язань за умовами договору, обов'язків, передбачених законодавством.

Ознаками форс-мажорних обставин є такі елементи: вони не залежать від волі учасників цивільних відносин; мають надзвичайний характер; є невідворотними; унеможливають виконання зобов'язань за даних умов здійснення господарської діяльності.

Hardship (істотна зміна обставин) – це юридична концепція, згідно з якою виконання зобов'язань за договором стає надмірно обтяжливим для однієї зі сторін через події, що виникли після укладання угоди і які неможливо було передбачити.

У цивільному праві України поняття hardship (ускладнення або істотна зміна обставин) регулюється ст. 652 Цивільного кодексу України, та означає ситуацію, коли після укладення договору обставини змінилися настільки, що виконання зобов'язання

стало для однієї зі сторін надзвичайно обтяжливим, хоча фізично та юридично можливим.

Таким чином, форс-мажор – це неможливість виконання зобов'язання, а *hardship* – це надмірна обтяжливість без повної неможливості. В кожному випадку настають різні наслідки: внаслідок форс-мажорних обставин може відбуватись звільнення від відповідальності або призупинення відповідальності у разі настання *hardship* відбувається перегляд та адаптація договору до нових умов.

У світовій комерційній практиці, у разі коли умови укладеного договору стають надзвичайно не вигідними для однієї зі сторін через значну зміну обставин обґрунтовано втрачає інтерес до його виконання. Різні держави та їхні правові доктрини мають різні підходи до правового регулювання цієї проблеми, що ще раз підкреслює необхідність уважно підходити до вибору матеріального права, якому підпорядковується зовнішньо-економічний договір.

Щодо законодавства України, слід зазначити, що наше законодавство прямо передбачає можливість внесення змін до договору або його розірвання у разі суттєвої зміни обставин як за взаємною згодою сторін, так і судом у випадках, визначених законом.

Для врегулювання положень зовнішньо-економічних контрактів переважно ключові норми Принципів УНІДРУА (UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, версія 2016) щодо форс-мажору та *hardship*. Так, Force majeure – стаття 7.1.7 (Force Majeure), пряма норма про «impediment beyond control», критерії непередбачуваності/невідворотності, наслідки і обов'язок повідомлення.

Hardship – статті 6.2.1 – 6.2.3 (Hardship) 6.2.1 – принцип *pacta sunt servanda* із застереженням про *hardship*. 6.2.2 – визначення *hardship* (істотний дисбаланс, подія поза контролем, непередбачуваність тощо). 6.2.3 – наслідки: обов'язок ініціювати переговори; у разі їх провалу – повноваження суду/арбітражу адаптувати або розірвати договір.

Підсумовуючи зазначене, необхідно вказати на той факт, що розмежування інститутів форс-мажору та hardship є концептуально необхідним. Форс-мажор стосується об'єктивної неможливості виконання зобов'язання та спричиняє звільнення сторін від відповідальності за прострочення або невиконання; hardship пов'язаний із якісною зміною еквівалентності зобов'язання та тягне ініціювання переговорів і потенційну адаптацію умов договору. Змішування цих категорій спотворює як підстави, так і правові наслідки.

Європейські уніфікаційні акти встановлюють ієрархію реакцій на надзвичайні події, такі як PECL, DCFR та Принципи УНІДРУА кодифікують послідовність дій, які полягають в своєчасному повідомленні про обставини, що настали, вжиття заходів щодо запуску процесів зниження ризиків, збитків або зменшення наслідків якоїсь проблеми чи загрози, добросовісні переговори і, за відсутності результату – судову або міжнародно арбітражну корекцію та/або припинення зобов'язання. Така ієрархія слугує інструментом збереження економічної мети договору.

В кожному зобов'язальному правовідношенні пріоритет має надаватись збереженню договірної рівноваги шляхом пропорційної адаптації. Адаптація (перегляд строків, обсягів, ціни, індексацій) у більшості випадків є економічно та соціально ефективнішою за припинення зобов'язань, особливо у сфері відбудовчих проєктів з високою суспільною цінністю.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 1 лют. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 24.05.2026)
2. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 02.12.1997 № 671/97-ВР : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-вр#Text> (дата звернення: 24.05.2026).

3. ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ ДОГОВОРІВ
УНІДРУА [URL:https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2010-Ukrainian-bl.pdf](https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2010-Ukrainian-bl.pdf) (дата звернення: 24.05.2026).

УДК 349.42

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Мельник В.О., к.ю.н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Досліджено особливості складання процесуальних документів в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення України. Проаналізовано вплив міжнародно-правових стандартів, практики Європейського суду з прав людини та цифровізації правосуддя на вимоги до юридичного письма. Обґрунтовано необхідність удосконалення навичок підготовки процесуальних документів відповідно до європейських принципів доступності, обґрунтованості та ефективності судового захисту.

Сучасний етап відновлення України нерозривно пов'язаний із реалізацією європейського вектора розвитку держави та адаптацією національної правової системи до стандартів Європейського Союзу. Одним із важливих напрямів таких змін є вдосконалення процесуальної діяльності юристів, зокрема підготовки процесуальних документів, які виступають основним інструментом реалізації права на судовий захист [1].

У процесі євроінтеграції особливого значення набуває імплементація міжнародно-правових стандартів справедливого судочинства. Відповідно до

положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожна особа має право на справедливий судовий розгляд. Реалізація цього права значною мірою залежить від належної підготовки процесуальних документів, які повинні бути юридично обґрунтованими, чіткими за змістом та відповідати встановленим процесуальним вимогам.

Важливим орієнтиром для вдосконалення юридичного письма є практика Європейського суду з прав людини. У своїх рішеннях Суд неодноразово наголошував на необхідності належного мотивування процесуальних рішень та забезпечення можливості сторонам ефективно відстоювати свої права. Тому під час складання позовних заяв, відзивів, клопотань, апеляційних і касаційних скарг особлива увага повинна приділятися логічності викладення обставин справи, аргументованості правової позиції та посиланню на релевантні норми права і судову практику [2].

В умовах післявоєнного відновлення України значно зростає роль цифрових інструментів у сфері правосуддя. Розвиток системи «Електронний суд», електронного документообігу та дистанційної комунікації між учасниками процесу відповідає сучасним європейським тенденціям цифрової трансформації судочинства. Це зумовлює необхідність формування у майбутніх юристів практичних навичок підготовки процесуальних документів в електронній формі, використання кваліфікованого електронного підпису та дотримання вимог інформаційної безпеки.

Водночас процес адаптації національної системи правосуддя до європейських стандартів супроводжується низкою викликів. Серед них слід виокремити необхідність уніфікації судової практики, підвищення рівня правової культури юридичної спільноти, вдосконалення методики викладання юридичного письма у закладах вищої освіти та забезпечення доступу до актуальної міжнародної судової практики. Особливо актуальним є впровадження в освітній процес сучасних методів навчання складанню процесуальних документів із використанням практикоорієнтованого підходу [3].

Отже, європейський вимір відновлення України сприяє формуванню нових підходів до процесуальної діяльності та юридичного письма. Використання міжнародно-правових механізмів, врахування практики ЄСПЛ і розвиток цифрового правосуддя створюють передумови для підвищення якості процесуальних документів та забезпечення ефективного захисту прав і свобод людини в Україні.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27.06.2014 р.
2. Куйбіда Р. О., Сироїд Т. Л. Практика Європейського суду з прав людини: навчальний посібник. Київ : Алерта, 2023. 408 с.
3. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2025 роки : затверджена Указом Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021.

УДК 811.111'25:340.142

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЖЕНЕВСЬКИХ КОНВЕНЦІЙ У КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ігнатенко В. Д., к.пед.н., доцент,
завідувач кафедри романо-германської філології та перекладу
Пасічнюк М.В.,
здобувачка 3 курсу спеціальності В11 Філологія
Білоцерківський національний аграрний університет

Geneva Conventions є основою сучасного міжнародного гуманітарного права та одним із найважливіших міжнародно-правових документів у сфері захисту прав людини під час збройних конфліктів. У сучасних умовах війни особливого значення набуває не лише застосування положень Женевських конвенцій, а й їх якісний переклад, оскільки саме переклад забезпечує правильне розуміння міжнародно-правових норм на національному рівні. Від точності перекладу залежить ефективність

правозастосування, коректність юридичної інтерпретації та дотримання міжнародних стандартів захисту прав людини.

Проблематика перекладу міжнародно-правових документів є надзвичайно актуальною для України в умовах воєнного стану. Норми Женевських конвенцій активно використовуються під час документування воєнних злочинів, підготовки матеріалів для міжнародних судів, діяльності правозахисних організацій та висвітлення фактів порушення міжнародного гуманітарного права. У зв'язку з цим перекладач повинен не лише володіти іноземною мовою, а й мати ґрунтовні знання юридичної термінології та особливостей міжнародного права.

Однією з основних труднощів перекладу Женевських конвенцій є проблема термінологічної еквівалентності. Значна кількість англомовних юридичних термінів не має повних відповідників в українській мові, що ускладнює передачу змісту документа без втрати юридичної точності. Наприклад, термін *protected persons* найчастіше перекладається як «особи, що перебувають під захистом», хоча в юридичній практиці можна зустріти також варіанти «захищені особи» або «особи, які користуються захистом». Вибір конкретного варіанта залежить від контексту документа та особливостей правового тлумачення.

Складнощі виникають і під час перекладу терміна *combatant*. У міжнародному гуманітарному праві він означає особу, яка має право безпосередньо брати участь у воєнних діях. Українською мовою цей термін може перекладатися як «комбатант» або «учасник бойових дій». Проте використання слова «комбатант» є більш точним у юридичному аспекті, оскільки воно відповідає міжнародній термінології та використовується у фахових правових документах.

Особливу увагу слід приділяти перекладу термінів, пов'язаних із воєнними злочинами та порушеннями міжнародного гуманітарного права. Наприклад, англійський термін *grave breaches* перекладається як «тяжкі порушення», хоча буквальний переклад «серйозні порушення» не повною мірою передає юридичний

зміст цього поняття. Так само термін *hostilities* у міжнародно-правових документах найчастіше перекладається як «воєнні дії», а не «ворожі дії», оскільки останній варіант може мати ширше та менш конкретне значення.

Важливим аспектом є переклад поняття *prisoners of war*. В українській мові усталеним відповідником є термін «військовополонені». Проте у медійному просторі іноді використовуються варіанти «полонені військові» або «військові полонені», які не відповідають офіційній юридичній термінології міжнародного гуманітарного права. Саме тому перекладач міжнародно-правових документів повинен орієнтуватися не лише на мовну норму, а й на офіційні міжнародні стандарти.

Окрему складність становить переклад поняття *civilian population*. Найбільш точним відповідником є «цивільне населення», оскільки варіант «мирне населення» має більше емоційне забарвлення та не завжди повністю відповідає юридичному змісту терміна. Подібні нюанси є надзвичайно важливими, адже навіть незначна зміна формулювання може впливати на правове тлумачення документа.

Для текстів Женевських конвенцій характерними є офіційно-діловий стиль, стандартизованість мовних конструкцій та високий рівень точності формулювань. Перекладач повинен зберігати логічну структуру речень, уникати емоційно забарвленої лексики та забезпечувати нейтральність викладу. Наприклад, у міжнародно-правових документах часто використовуються конструкції пасивного стану: *shall be protected, shall be treated humanely, is prohibited*. Під час перекладу вони зазвичай передаються українською мовою як «підлягають захисту», «повинні утримуватися гуманно», «забороняється». Використання саме таких конструкцій дозволяє зберегти офіційний стиль документа.

Крім юридичної точності, переклад Женевських конвенцій має важливе суспільне значення. Завдяки перекладу положення міжнародного гуманітарного права стають доступними для широкого кола осіб: юристів, суддів, працівників правоохоронних органів, військовослужбовців, волонтерів, журналістів та

представників громадських організацій. У сучасних умовах війни особливого значення набуває переклад матеріалів для міжнародних судових інстанцій, правозахисних місій та гуманітарних організацій.

Отже, переклад Geneva Conventions є складним багаторівневим процесом, який потребує поєднання лінгвістичної компетентності, знання юридичної термінології та розуміння міжнародного гуманітарного права. В умовах війни якісний юридичний переклад набуває особливого значення, оскільки сприяє захисту прав людини, забезпечує ефективне застосування міжнародних норм та допомагає гармонізувати національне законодавство з міжнародними стандартами.

Список використаних джерел:

1. Geneva Conventions.
2. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. – Київ : Юніверс, 2003.
3. Карабан В. І. Переклад англійської юридичної літератури. – Вінниця : Нова книга, 2006.
4. Комісаров В. Н. Теорія перекладу. – Москва : Вища школа, 1990.
5. Основи міжнародного гуманітарного права : навчальний посібник / за ред. В. Репецького. – Львів, 2018.

УДК 372.881.1

ЦИФРОВА ЛІНГВОДИДАКТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Резнік В.Г., старший викладач
Кафедра романо-германської філології та перекладу
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У тезах проаналізовано дидактичний потенціал мобільних застосунків і генеративного штучного інтелекту в процесі навчання німецької мови як другої іноземної майбутніх філологів у контексті академічної мобільності. Висвітлено можливості технологій MALL, платформ vhs-Lernportal, застосунків Goethe-Institut та інструментів ChatGPT, Claude, DeepL Write у формуванні іншомовної комунікативної, академічної та міжкультурної компетентностей студентів. Акцентовано увагу на необхідності розвитку цифрової та III-компетентності майбутніх філологів в умовах європейської інтеграції освітнього простору України.

Ключові слова: академічна мобільність, німецька мова як друга іноземна, майбутні філологи, мобільне навчання, MALL, штучний інтелект, генеративний III, цифрова лінгводидактика, AI Literacy, vhs-Lernportal, академічне письмо, європейська інтеграція.

Європейський вимір відновлення України передбачає не лише відбудову інфраструктури, але й глибоку інтеграцію вітчизняного освітнього простору до стандартів ЄС. У цьому контексті підготовка майбутніх філологів-германістів набуває стратегічного значення, адже саме вони виступають правовими, культурними та лінгвістичними посередниками між Україною та німецькомовними країнами-партнерами. Важливим інструментом такої інтеграції є програми академічної мобільності (зокрема Erasmus+), які вимагають від студентів швидкої мовної адаптації та володіння німецькою мовою як другою іноземною на високому комунікативному рівні. Традиційні академічні методики часто не встигають за темпами кризового менеджменту, що зумовлює потребу впровадження інструментів цифрової лінгводидактики, зокрема мобільних застосунків та штучного інтелекту (ШІ) [1, с. 14].

Проблеми інтенсифікації навчання другої іноземної мови та оптимізації підготовки філологів досліджували такі вітчизняні науковці, як Н. Ф. Бориско [1] та О. І. Огієнко [2]. У німецькому науковому дискурсі (напряв DaF — Deutsch als Fremdsprache) питання використання цифрових медіа та інтелектуальних систем детально висвітлено у працях Н. Funk [4], J. Roche [5] та D. Rösler [6]. Водночас потенціал генеративного штучного інтелекту в поєднанні з мобільними технологіями для студентів-філологів в умовах академічної мобільності потребує додаткового операційного осмислення.

Академічна мобільність ставить перед майбутнім філологом виклик: за короткий проміжок часу подолати мовний бар'єр, опанувати фахову лексику (лексику

вищої школи, академічного письма) та адаптуватися до автентичного мовного середовища німецькомовних університетів. Мобільні додатки (Mobile-Assisted Language Learning — MALL) та технології III трансформують цей процес із лінійного на персоналізований.

У контексті інтенсифікації мовної підготовки майбутніх філологів до академічної мобільності особливу роль відіграє безкоштовна державна німецька платформа **vhs-Lernportal** (зокрема її спеціалізовані курси рівнів **B1 Deutsch** та **B2 Beruf**). Для студента-філолога, який вивчає німецьку як другу іноземну, цей інструмент виступає повноцінним цифровим симулятором автентичного мовного, правового та академічного середовища ФРН [4, с. 72]. Інтерфейс курсів побудований за принципом керованої самостійної освітньої діяльності. Як зазначають науковці, ефективна організація самостійної роботи вимагає від студента «не лише володіння певним набором мовних знань, а й сформованості стратегій автономного навчання, що дозволяють гнучко адаптуватися до мінливих вимог освітнього середовища» [3, с. 77].

Серед мобільних застосунків особливу дидактичну цінність для студентів-філологів мають не класичні лінійні гейміфіковані платформи (як-от Duolingo), а спеціалізовані інструменти професійного спрямування. Наприклад, додатки від *Goethe-Institut* (наприклад, «*Ankommen*» чи «*Deutsch Trainer A1-B1*»), які інтегрують мовні завдання із соціокультурним та правовим контекстом перебування у Німеччині [4, с. 88]. Для філологів критично важливим є додаток «*Anki*» (<https://apps.ankiweb.net>) (на основі інтервальних повторень) для експрес-накопичення термінологічного словника.

Проривним інструментом інтенсифікації навчання виступає генеративний штучний інтелект (на базі великих мовних моделей, як-от ChatGPT, Claude, DeepL Write). Для студента-філолога III перестає бути просто «перекладачем» і перетворюється на інтерактивного суб'єкта навчання через такі методичні ролі:

1. **Персоналізований чат-патнер (AI-Tutor):** Симуляція реальних академічних ситуацій (співбесіда на отримання гранту, комунікація з професором, дискусія на семінарі німецькою мовою) за допомогою голосових функцій ШІ.

2. **Інструмент адаптивного академічного письма:** Використання ШІ для аналізу стилістики власних есе, виправлення граматичних помилок із детальним лінгвістичним поясненням німецькою мовою, що є базою для підготовки до навчання в ЄС [5, с. 112].

3. **Генератор контекстуальних вправ:** Студенти можуть самостійно генерувати тексти німецькою мовою за своєю вузькою філологічною спеціалізацією та створювати на їх основі клоуз-тести (тести з пропусками) для самоперевірки.

Правовий та викладацький виклик використання цих інструментів у контексті європейського виміру освіти полягає у необхідності формування «цифрової та ШІ-компетентності» (AI Literacy) майбутнього філолога [6, с. 45]. Студент повинен вміти критично оцінювати згенерований ШІ контент (як-от явища галюцинацій ШІ), розуміти норми академічної доброчесності, прийняті в європейських університетах, та використовувати цифрові додатки як допоміжний засіб, а не заміну власної когнітивної діяльності.

Отже, інтеграція мобільних додатків та інструментів штучного інтелекту в методику викладання німецької мови як другої іноземної дозволяє значно підвищити темпи та якість підготовки студентів-філологів до академічної мобільності. Це забезпечує гнучкість, безперервність освіти в умовах криз та швидку лінгвістичну інтеграцію української молоді в європейський науковий простір, що є невіддільною складовою гуманітарного відновлення України.

Список використаних джерел:

1. Бориско Н. Ф. Методика навчання німецької мови як другої іноземної після англійської : навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2017. 248 с.

2. Огієнко О. І. Цифровізація вищої освіти в контексті європейської інтеграції. *Педагогічні науки*. 2021. Вип. 94. С. 12–18.
3. Резнік В.Г. Проблеми організації автономного навчання іноземних мов студентів вищої школи: сучасні методи та стратегії // В.Г. Резнік, С.В. Лобачова // Молодий вчений. – 2017. – № 12.1 (52.1). – С.76 – 79.
4. Funk H., Kuhn C., Skiba D. Digitalisierung im DaF-Unterricht: Konzepte, Tools und Praxiserfahrungen. München : Klett Sprachen, 2020. 180 S.
5. Roche J. Digitale Medien und Sprachdidaktik. Tübingen : Narr Francke Attempto, 2019. 245 S.
6. Rösler D. E-Learning DaF: Ein Handbuch für die Praxis. Berlin : Lang, 2015. 198 S.

УДК: 340.12

ПРАВОВА АРГУМЕНТАЦІЯ ТА ТЕХНІКА ЮРИДИЧНОГО ПИСЬМА: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ

Ярмоленко Ю.В, к.ю.н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Правова аргументація та техніка юридичного письма є фундаментальними складовими професійної майстерності юриста, оскільки ефективність захисту прав клієнта залежить не лише від знання норм закону, а й від вміння переконливо їх викласти. Якісне юридичний текст виконує комунікативну функцію, трансформуючи складні правові конструкції у чіткі, логічні та зрозумілі доводи. Сучасні тенденції в юриспруденції вимагають відходу від надмірного кодифікованого формалізму на користь структурованого та прагматичного стилю викладу.

Основою переконливого юридичного письма є застосування класичних логічних моделей, серед яких найпопулярнішою в міжнародній практиці є структура

IRAC: Issue (формулювання проблеми), Rule (норма права), Application (застосування норми до обставин) та Conclusion (висновок). Ця матриця дозволяє автору уникати хаотичного викладу думок, забезпечуючи жорстку послідовність, де кожен наступний абзац впливає з попереднього, забезпечуючи структурність та юридичне обґрунтування. Дотримання такої структури полегшує сприйняття тексту суддею або колегами, фокусуючи увагу на суті спору [1].

Критично важливим елементом техніки є дотримання мовного мінімалізму та чіткої термінології. Юридичний текст має бути очищений від «мовної води», тавтологій, надмірно довгих речень та архаїзмів, які лише ускладнюють розуміння правової позиції. Кожне твердження повинно мати цільове призначення, а точність використання дефініцій виключає двозначність трактування обставин справи, що мінімізує ризики викривлення аргументів опонентами.

Ефективна правова аргументація неможлива без належного підкріплення джерелами, де нормативно-правові акти аналізуються у взаємозв'язку з актуальною судовою практикою. Особливе місце в сучасній українській практиці посідає релевантна правова позиція Верховного Суду, яка виступає головним інструментом забезпечення єдності правозастосування. Юрист має не просто цитувати судові рішення, а здійснювати порівняльний аналіз, доводячи подібність або відмінність обставин досліджуваної справи з прецедентними зразками.

Окрему увагу в техніці юридичного письма слід приділяти візуальній архітектоніці документа. Належне структурування тексту за допомогою заголовків, підзаголовків, нумерованих списків та абзаців суттєво підвищує його читабельність (сканованість) під час швидкого ознайомлення. Суддя, який щодня опрацьовує значні обсяги документації, значно швидше сприйме позицію, що візуально виділена та розбита на логічні блоки, ніж суцільний масив тексту.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що якісна техніка юридичного письма безпосередньо впливає на ухвалення справедливого судового рішення, виступаючи

містком між буквою закону та правосвідомістю судді. Розвиток навичок аргументації вимагає постійного вдосконалення критичного мислення та культури мовлення. Інвестиція часу в опанування правил зрозумілого та переконливого викладу є запорукою успішної правозахисної діяльності та підвищення загальних стандартів юридичної професії.

Список використаних джерел:

1. Felsenburg M. E. Beginning Legal Writers in Their Own Words: Why the First Weeks of Legal Writing Are So Tough and What We Can Do About It / M. E. Felsenburg, L. P. Graham // The Journal of the Legal Writing Institute. – 2010. – Vol. 16. – P. 223–311 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.law2.byu.edu/law_library/jlwi/archives/2010_1.htm.

УДК 378.8

РОЛЬ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО АГРАРІЯ: ДОСВІД ФРАНЦУЗЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Столбецька С.Б. ст. викладач
Соціально гуманітарного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет

Ключові слова: аграрна освіта, французька мова, конкурентоспроможність, міжнародна співпраця, професійні компетенції.

Сучасні глобалізаційні процеси та євроінтеграційні прагнення України висувають нові вимоги до системи аграрної освіти. В умовах формування єдиного європейського освітнього простору та інтеграції національного агропромислового комплексу у світові ринки, питання підготовки конкурентоспроможних фахівців аграрної галузі набуває особливої актуальності.

Сучасний аграрій має бути не лише висококваліфікованим спеціалістом у своїй галузі, але й мобільною особистістю, здатною до міжкультурної комунікації, освоєння передових світових технологій та участі в міжнародних проектах. У цьому контексті володіння іноземними мовами, зокрема французькою, стає не просто додатковою перевагою, а необхідною складовою професійної компетентності.

Франція, як одна з провідних аграрних держав Європи та світу, має багатовіковий досвід розвитку сільського господарства та унікальну систему аграрної освіти. Французька модель поєднує фундаментальну теоретичну підготовку з інноваційними практичними підходами, що робить її особливо цінною для вивчення та адаптації в українських реаліях.

Французька система вищої аграрної освіти характеризується унікальною структурною організацією, яка включає три основних типи закладів: університети, великі школи (*grandes écoles*) та спеціалізовані інститути. Провідну роль у підготовці аграрних фахівців відіграють саме вищі школи, які мають статус елітних навчальних закладів.

Особливістю французької моделі є акцент на практичну підготовку через систему стажувань та *apprenticeship* програми. Студенти проводять значну частину навчального часу безпосередньо на виробництві, де вони не лише застосовують отримані знання, але й удосконалюють мовні навички, спілкуючись з міжнародними партнерами, вивчаючи технічну документацію різними мовами та беручи участь в міжнародних проектах.

Володіння іноземними мовами у сфері сільського господарства має кілька ключових аспектів. По-перше, це доступ до передових наукових досліджень та технологій. Франція є лідером у багатьох галузях аграрної науки, зокрема у біотехнологіях, органічному землеробстві, виноробстві та селекції рослин. Французька мова надає можливість безпосередньо вивчати оригінальні наукові публікації, технічні інструкції та методичні розробки.

По-друге, професійна термінологія французької мови в галузі агрономії, ветеринарії та біотехнологій є особливо розвиненою та точною. Це пов'язано з тривалою традицією наукових досліджень у цих сферах у Франції. Освоєння цієї термінології дозволяє майбутнім аграріям ефективно комунікувати з міжнародними колегами та брати участь у спільних проектах.

По-третє, французька мова відіграє важливу роль у міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією. Франція є одним з найбільших експортерів аграрної продукції в світі, тому знання французької мови відкриває можливості для розвитку торговельних відносин та освоєння нових ринків збуту.

Водночас французька система аграрної освіти приділяє особливу увагу розвитку комунікативних навичок для презентації результатів досліджень на міжнародних конференціях, написання грантових заявок та участі в європейських освітніх програмах [1].

Французький досвід демонструє ефективність інтеграції мовного навчання безпосередньо в професійні дисципліни. Замість традиційного підходу, коли іноземна мова вивчається як окремий предмет, французькі заклади застосовують метод CLIL (content and language integrated learning - предметно-мовне інтегроване навчання), коли спеціальні дисципліни викладаються іноземною мовою. Реалізація програми двомовного навчання французькою та англійською мовами, відома як «EMILE», є частиною національного плану з покращення рівня володіння сучасними іноземними мовами [2]. Ця методика передбачає одночасне вивчення немовного предмета та іноземної мови, що сприяє покращенню як фахових знань, так і мовних навичок.

У Білоцерківському національному аграрному університеті вже створено підґрунтя для впровадження подібних методик. Особливо показовим є досвід факультету ветеринарної медицини БНАУ, який має давні та міцні зв'язки з Ліонською ветеринарною школою VetAgro Sup – найстарішою ветеринарною школою у світі, заснованою у 1761 році [3]. Ця співпраця створює унікальні можливості для студентів

БНАУ вивчати французьку мову в контексті професійної діяльності, оскільки VetAgro Sup є одним із провідних європейських центрів підготовки ветеринарних лікарів, який щорічно приймає понад 500 студентів та проводить дослідження в галузі здоров'я тварин, безпеки харчових продуктів та охорони навколишнього середовища.

Програми міжнародного обміну, зокрема Erasmus+, відіграють ключову роль у формуванні мовних компетенцій студентів-аграріїв. Французькі студенти регулярно проходять стажування в інших європейських країнах, що дозволяє їм удосконалювати мовні навички в реальному професійному середовищі.

Особливої уваги заслуговують спільні дослідницькі проекти французьких аграрних університетів з міжнародними партнерами. Участь у таких проектах вимагає від студентів не лише професійних знань, але й високого рівня володіння робочими мовами проекту. Це стимулює студентів до активного вивчення іноземних мов як інструменту професійного розвитку.

Стажування на французьких фермах та агропідприємствах може стати важливим елементом практичної мовної підготовки для студентів БНАУ. Такі стажування надають можливість не лише вивчити передові технології ведення сільського господарства, але й застосувати мовні навички в професійному контексті, що є ключовою перевагою методики CLIL.

Отже, досвід французької системи аграрної освіти демонструє, що успішна інтеграція мовної підготовки в професійну освіту аграріїв можлива за умови комплексного підходу. Ключовими елементами такого підходу є: інтеграція мовного навчання в спеціальні дисципліни, активна участь у міжнародних програмах обміну, залучення до спільних дослідницьких проектів та практичні стажування в міжнародному середовищі.

Для Білоцерківського національного аграрного університету адаптація французького досвіду може включати: розробку професійно орієнтованих мовних курсів, укладення угод про співпрацю з французькими аграрними закладами,

створення можливостей для стажувань студентів у Франції та залучення французьких викладачів до навчального процесу.

Впровадження цих заходів сприятиме формуванню нового покоління конкурентоспроможних українських аграріїв, готових до ефективної роботи в умовах глобалізованого агробізнесу та євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Arrêté du 13 juillet 2016 relatif au référentiel des compétences professionnelles des métiers du professorat et de l'éducation au sein de l'enseignement agricole: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000032939428> (остан. перегляд 20.05.2026).

2. L'enseignement EMILE: офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://pedagogie.ac-nantes.fr/loire-atlantique/langues-vivantes/enseignement-bilingue/ecoles-emile> (остан. перегляд 20.05.2026).

3. Renforcement des relations entre VetAgroSup et l'Université de Bila Tserkva (Ukraine): [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.vetagro-sup.fr/about-vetagro-sup/> (остан. перегляд 20.05.2026).

УДК 347.72

ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ: ЄВРОПЕЙСЬКІ АСПЕКТИ

Сердюченко О.В., к.ю.н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально гуманітарного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет,

Регулювання корпоративних прав в Європейському Союзі базується на гармонізації національних законодавств через Директиви ЄС, що забезпечує свободу заснування компаній та захист інтересів інвесторів на спільному ринку. Ключовою

особливістю європейського підходу є чітке розмежування майнових прав (на дивіденди та ліквідаційну вартість) і некорпоративних управлінських прав, які розглядаються як єдиний комплексний інструмент контролю за капіталом.

В європейській практиці домінує концепція балансу інтересів (Stakeholder Theory), яка, на відміну від англо-американської моделі орієнтації виключно на акціонерів, вимагає врахування прав працівників, кредиторів та суспільства. Яскравим прикладом є німецька система спільного управління (Mitbestimmung), де представники найманих працівників мають право входити до наглядових рад великих корпорацій і безпосередньо впливати на стратегічні рішення [1, с.273].

Європейське корпоративне право характеризується жорсткими стандартами розкриття інформації щодо бенефіціарного володіння, що мінімізує ризики зловживання корпоративними правами та протидіє відмиванню коштів. Сучасні Директиви ЄС (зокрема щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку — CSRD) зобов'язують компанії розкривати не лише фінансові показники, а й екологічні та соціальні (ESG) аспекти управління, які безпосередньо впливають на інвестиційну привабливість корпоративних прав.

Специфікою європейського ринку є наявність унікальних наднаціональних організаційно-правових форм, таких як Європейське товариство (Societas Europaea — SE). Володіння корпоративними правами в SE дозволяє бізнесу легко переносити свій зареєстрований офіс з однієї країни-члена ЄС до іншої без ліквідації компанії, що значно спрощує транскордонне злиття та поглинання і розширює можливості акціонерів.

Захист прав міноритарних акціонерів в ЄС зведений у ранг пріоритету через інструменти судового контролю та обов'язкові процедури викупу акцій (Squeeze-out та Sell-out). Європейські директиви гарантують, що мажоритарні власники не можуть приймати рішення, які непропорційно обмежують майнові чи управлінські права

дрібних інвесторів, забезпечуючи право останніх на справедливую компенсацію у разі реструктуризації компанії.

Для України європейські аспекти корпоративних прав є дорожньою картою реформ у межах євроінтеграції. Наближення українського законодавства до стандартів ЄС вимагає подальшого розвитку інституту корпоративних договорів, діджиталізації реалізації прав акціонерів (електронне голосування) та впровадження ефективних механізмів відповідальності посадових осіб компаній перед її учасниками.

Список використаних джерел:

1. Смітюх А. В. Корпоративні права та корпоративні паї (частки): теоретико-правові аспекти. Одеса : Фенікс, 2018. 662 с.

УДК: 327:339

ПОЛІТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЇ, БЕЗПЕКИ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Дужа І.А., к.політ. н., доцент,
кафедри філософських та політичних наук
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У тезах досліджено політичний вимір відновлення України в умовах сучасних геополітичних трансформацій Європи у 2022–2026 роках. Проаналізовано роль Європейського Союзу у процесах післявоєнної реконструкції України, особливості європейської інтеграції держави, розвиток демократичних реформ та трансформацію системи європейської безпеки. Значну увагу приділено питанням інституційної модернізації України, розвитку безпекового співробітництва з НАТО та державами G7, а також політичним викликам післявоєнного відновлення. Визначено, що відновлення України є складовою формування нової архітектури європейської безпеки та важливим фактором трансформації міжнародних відносин у XXI столітті.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, європейська інтеграція, відновлення України, політичні реформи, безпека, НАТО, міжнародна підтримка, післявоєнна реконструкція, демократичні інститути, геополітика.

Повномасштабна війна Російської Федерації проти України, що розпочалася у 2022 році, стала визначальним фактором трансформації сучасної системи міжнародних відносин та архітектури європейської безпеки. У цих умовах питання відновлення України набуває не лише економічного чи гуманітарного характеру, але й потужного політичного значення. Післявоєнна реконструкція держави дедалі більше розглядається як складова загальноєвропейського політичного проєкту, пов'язаного із забезпеченням стабільності, демократії та безпеки на континенті.

Надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу у 2022 році стало історичним етапом у розвитку української державності та визначило нову політичну траєкторію розвитку країни [1]. Водночас процес європейської інтеграції України супроводжується масштабними реформами, спрямованими на адаптацію державних інституцій до стандартів ЄС.

Станом на 2026 рік політичний вимір відновлення України включає комплекс питань, пов'язаних із демократичними трансформаціями, безпековими гарантіями, реформуванням державного управління, розвитком місцевого самоврядування та інтеграцією України до європейського політичного й правового простору.

Проблематика європейської інтеграції України та політичних аспектів післявоєнного відновлення активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Значний внесок у дослідження функціонування Європейського Союзу та політичних механізмів інтеграції зробили В. Копійка, С. Рябов, К. Сміт, Ф. Фукуяма та інші [2; 3].

Питання трансформації системи міжнародної безпеки в умовах російсько-української війни досліджують сучасні західні аналітики, зокрема Л. Даймонд, Р. Еллісон та Дж. Міршаймер [4; 5]. Водночас політичні аспекти європейського відновлення України потребують подальшого комплексного аналізу з урахуванням нових геополітичних реалій 2025–2026 років.

Метою тез є аналіз політичного виміру відновлення України у контексті європейської інтеграції, трансформації системи безпеки Європи та розвитку нових механізмів міжнародної підтримки України у 2022–2026 роках.

Після початку повномасштабної війни Україна фактично стала ключовим елементом сучасної європейської політики безпеки. Європейський Союз поступово трансформував свою роль із економічного об'єднання у геополітичного актора, здатного впливати на безпекові процеси у Європі.

Політична підтримка України з боку Європейського Союзу проявляється у кількох основних напрямках: підтримка європейської інтеграції України; фінансова та макроекономічна допомога; санкційна політика проти Російської Федерації; підтримка демократичних реформ; участь у післявоєнній реконструкції України; розвиток безпекового співробітництва.

Надання Україні статусу кандидата у члени ЄС стало не лише символічним політичним рішенням, але й підтвердженням стратегічної важливості України для майбутнього Європи [6].

У 2025–2026 роках переговорний процес щодо вступу України до Європейського Союзу набув більш практичного характеру. Особливе значення отримали питання адаптації українського законодавства до *acquis communautaire*, реформування судової системи, антикорупційної політики та забезпечення верховенства права.

Одним із ключових елементів політичного відновлення України є реалізація демократичних реформ. Європейський Союз розглядає інституційну стійкість держави як головну умову успішної інтеграції України до європейського простору.

Особливу увагу приділено: реформуванню судової влади; посиленню незалежності антикорупційних органів; цифровізації державного управління; реформі державної служби; децентралізації влади; розвитку громадянського суспільства.

Важливим досягненням України стала цифрова трансформація державного управління, яка навіть в умовах війни дозволила забезпечити функціонування ключових державних сервісів. Український досвід цифровізації дедалі частіше розглядається у Європі як приклад ефективної модернізації державного управління.

Реформа децентралізації також стала важливим фактором зміцнення політичної стійкості України. Посилення ролі місцевих громад дозволило забезпечити більш ефективне управління регіонами навіть в умовах воєнного стану.

Війна в Україні кардинально змінила підходи європейських держав до безпекової політики. У 2025–2026 роках питання стратегічної автономії Європейського Союзу та посилення оборонної співпраці між європейськими державами стали одними з центральних у політичному порядку денному ЄС.

Україна фактично перетворилася на ключового безпекового партнера Європи. Досвід української армії, розвиток оборонних технологій та високий рівень суспільної мобілізації стали важливими факторами формування нової системи європейської безпеки.

Водночас активно розвивається співпраця між Україною та North Atlantic Treaty Organization. Попри відсутність повноправного членства, Україна дедалі глибше інтегрується у структури Альянсу через механізми військової співпраці, спільних навчань та стандартизації оборонного сектору.

Особливе значення мають двосторонні безпекові угоди між Україною та державами G7, які передбачають: довгострокову військову підтримку; підготовку українських військових; співпрацю у сфері кібербезпеки; розвиток оборонно-промислового комплексу; підтримку енергетичної безпеки України.

Таким чином, відновлення України поступово перетворюється на один із центральних елементів нової європейської безпекової архітектури.

Попри значну міжнародну підтримку, процес післявоєнного відновлення України супроводжується низкою серйозних політичних викликів.

Одним із головних викликів залишається проблема корупції та забезпечення прозорості використання міжнародної допомоги. Європейський Союз приділяє особливу увагу створенню ефективних механізмів контролю за процесами відбудови держави.

Іншим важливим викликом є необхідність інтеграції ветеранів у політичне та суспільне життя країни. Після завершення війни українське суспільство зіткнеться із масштабними соціальними трансформаціями, які вимагатимуть нових підходів до державної політики.

Окремої уваги потребує питання інформаційної безпеки. Російська Федерація продовжує використовувати дезінформацію як інструмент впливу на політичні процеси в Україні та Європі. Саме тому розвиток медіаграмотності та захист інформаційного простору стають важливими складовими політичної стійкості держави.

Крім того, у 2025–2026 роках активно обговорюється питання реформування самого Європейського Союзу у зв'язку з майбутнім розширенням. Вступ України до ЄС може суттєво змінити політичний баланс у Європі та вимагатиме адаптації механізмів ухвалення рішень у Євросоюзі [7].

Висновки Відновлення України має важливе значення не лише для самої держави, але й для всієї системи міжнародних відносин. Україна стала символом боротьби за демократичні цінності, суверенітет та міжнародне право.

У сучасних умовах підтримка України розглядається країнами Заходу як інвестиція у стабільність Європи. Саме тому міжнародні програми допомоги дедалі більше орієнтуються на довгострокову перспективу та передбачають не лише відбудову інфраструктури, але й модернізацію політичної системи держави.

Україна також поступово посилює свою роль у регіональній політиці Центрально-Східної Європи. Війна сприяла формуванню нових форматів політичної

співпраці між державами регіону, зокрема у сфері безпеки, енергетики та транспортної інфраструктури.

Отже, європейський вимір відновлення України має комплексний політичний характер і охоплює широкий спектр внутрішніх та міжнародних процесів. Післявоєнна реконструкція України нерозривно пов'язана із процесами європейської інтеграції, демократичних реформ та трансформації системи європейської безпеки.

Станом на 2026 рік Україна поступово перетворюється на одного з ключових політичних та безпекових партнерів Європи. Водночас успішність процесу відновлення значною мірою залежатиме від ефективності внутрішніх реформ, рівня міжнародної підтримки та здатності європейських держав забезпечити довгострокову політичну єдність щодо підтримки України.

Таким чином, відновлення України є не лише національним завданням української держави, але й важливим елементом формування нової системи міжнародних відносин у Європі XXI століття.

Список використаних джерел:

1. European Union. Ukraine's candidate status to the European Union. – Brussels, 2022.
2. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: історія і засади функціонування. – Київ : Знання, 2021. – 759 с.
3. Smith K. European Union Foreign Policy in a Changing World. – Cambridge : Polity Press, 2022. – 420 p.
4. Diamond L. Democratic Resilience in Modern Europe. – Baltimore : Johns Hopkins University Press, 2021. – 356 p.
5. Allison R. European Security after the Russian-Ukrainian War. – Oxford : Oxford University Press, 2025. – 410 p.
6. European Commission. Ukraine Recovery and Reconstruction Plan. – Brussels, 2023.

7. European Council. EU Enlargement Policy and Ukraine Negotiation Framework. – Brussels, 2025.
8. North Atlantic Treaty Organization. NATO–Ukraine relations and security cooperation. – Brussels, 2024.
9. Group of Seven. Joint Declaration of Support for Ukraine and Security Commitments. – 2025.
10. Fukuyama F. Liberalism and Its Discontents. – New York : Farrar, Straus and Giroux, 2022. – 208 p.
11. Mearsheimer J. Boundaries of Liberal Order and the Future of Europe. – New York : Norton, 2025. – 368 p.
12. Крушинський В. Ю. Геополітична трансформація Європи в умовах російсько-української війни // Політичні дослідження. – 2025. – № 2. – С. 14–29.
13. Рябов С. Г. Політична система Європейського Союзу. – Київ : Академвидав, 2020. – 312 с.

УДК 336.225.3

КОНФЛІКТИ ПОДВІЙНОГО ПОДАТКОВОГО РЕЗИДЕНСТВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ МАСОВОЇ МІГРАЦІЇ

Кириченко В.В., 4 курсу ОП “Право”
Білоцерківський національний аграрний університет
Науковий керівник - Малишко І.В
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

На сьогодні резиденти України стикаються з критичними проблемами при спробі зберегти правовий зв'язок із батьківщиною, перебуваючи в країнах ЄС. Згідно з Податковим кодексом України, наявність реєстрації місця проживання або статусу

ФОП є достатньою підставою для визнання особи резидентом. Водночас у європейській практиці ключовим є фактор фізичної присутності, що створює ситуацію, коли обидві держави претендують на оподаткування одного й того самого доходу [1].

Для вирішення таких колізій міжнародне право пропонує механізм, закладений у Модельній конвенції ОЕСР. Цей алгоритм передбачає почергову перевірку критеріїв, а саме від наявності постійного житла до визначення так званого центру життєвих інтересів. Проте в умовах масової міграції ці критерії стають розмитими. Податкові органи країн ЄС часто ігнорують українські аргументи, фокусуючись на фактичному місці проживання особи та її родини, що фактично нівелює дію міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування. Окремим викликом є процесуальний аспект доведення статусу резидента. Як зазначено у роз'ясненнях Державної податкової служби України, платник податків має самостійно збирати докази на підтвердження своїх економічних зв'язків з Україною. Це створює надмірний адміністративний тиск на громадян, оскільки уніфікованого переліку таких доказів не існує, а іноземні фіскальні органи часто вимагають підтверджуючі документи, що ще більше ускладнює ситуацію в умовах обмеженого доступу до консульських послуг [2].

Особливої уваги це питання набуло у 2024-2026 роках, коли закінчилися періоди тимчасових податкових пільг для українців у Європі. Якщо Україна не розробить чіткий механізм підтвердження резидентства через цифрові інструменти, цей конфлікт інтересів призводитиме до масової відмови мігрантів від українського резидентства задля уникнення фінансових санкцій та подвійних виплат [3].

Робимо висновок, що вирішення проблеми потребує переходу від формальних паперових підтверджень до автоматизованих рішень. Доцільним вбачається підписання додаткових протоколів до чинних угод про уникнення подвійного оподаткування, які б враховували специфіку вимушеного перебування громадян за

межами України. Тільки такий підхід дозволить захистити права громадян, забезпечити стабільні надходження до бюджету та зберегти людський капітал України для подальшої відбудови держави.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Model Tax Convention on Income and on Capital 2017 (Full Version). OECD iLibrary. URL: <https://www.oecd.org/ctp/treaties/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-full-version-9789264239081-en>.
3. Щодо визначення статусу резидента України : Лист Державної податкової служби України від 27.05.2024 № 12455/7/99-00-24-03-03-07. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/listi-dps/79011.html>

УДК 341.2:327(68)

СВОБОДА СЛОВА ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ

Степенко Д.І. студент II курсу
Науковий керівник - Михайленко О.О.,
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У тезах розглянуто питання співіснування свободи слова та інформаційної безпеки в умовах збройного конфлікту. Проаналізовано конституційні та міжнародно-правові підстави для обмеження свободи вираження поглядів, а також основні загрози інформаційного простору в умовах воєнного стану.

Ключові слова: свобода слова, інформаційна безпека, воєнний стан, дезінформація, пропаганда, права людини.

Питання свободи слова в умовах війни є непростим і доволі суперечливим. З

одного боку, це фундаментальне право кожної людини, закріплене у статті 34 Конституції України [1]. З іншого боку, в умовах повномасштабного вторгнення держава змушена певним чином контролювати інформаційний простір, щоб не допустити поширення відомостей, які можуть загрожувати безпеці військових операцій або суспільній стабільності. Знайти тут правильний баланс є завданням, з яким стикається не лише Україна, а й інші держави, що пережили збройні конфлікти.

Конституція України у частині третій статті 34 допускає обмеження свободи слова в інтересах національної безпеки, але лише на підставі закону [1]. Це важлива умова: обмеження не може бути довільним рішенням влади, воно повинно мати чітке правове підґрунтя. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» надає органам влади широкі повноваження в інформаційній сфері, зокрема щодо регулювання діяльності засобів масової інформації [2]. Питання в тому, наскільки ці повноваження застосовуються пропорційно до реальних загроз.

На міжнародному рівні стандарти свободи слова визначені передусім статтею 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [3] та статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4]. Обидва документи ратифіковані Україною і є частиною її правової системи. Згідно з цими нормами, обмеження свободи вираження поглядів є допустимим лише тоді, коли воно законне, переслідує легітимну мету і є дійсно необхідним у демократичному суспільстві [5, с 105]. Варто зазначити, що Європейський суд з прав людини неодноразово визнавав держави такими, що порушили статтю 10 ЄКПЛ, навіть в умовах надзвичайних обставин, тому ці вимоги не є суто декларативними [4].

Окремої уваги заслуговує проблема дезінформації та ворожої пропаганди. Росія активно використовує інформаційний простір як зброю: поширює неправдиві відомості про хід бойових дій, дискредитує українську владу і армію, намагається впливати на суспільні настрої всередині країни та за кордоном [5, с 181]. Протидія цьому є законною і необхідною метою. Саме тому блокування ресурсів, що

поширюють ворожий контент, чи обмеження мовлення проросійських каналів можна вважати виправданими заходами за умови, що вони відповідають вимогам пропорційності та мають чітку правову основу [2].

Однак надмірне захоплення обмеженнями несе й певні ризики. Якщо преса не може вільно висвітлювати дії влади навіть у частині, що не стосується безпосередньо воєнних таємниць, це підриває суспільний контроль, який є необхідним елементом демократії [5, с 105]. Журналісти, активісти та пересічні громадяни повинні зберігати право критикувати, ставити незручні запитання й оприлюднювати інформацію, навіть якщо вона комусь не подобається. Відсутність такого права є ознакою не воєнного часу, а авторитаризму.

Підсумовуючи, можна сказати, що свобода слова та інформаційна безпека є не протилежностями, а взаємодоповнювальними цінностями [5, с. 105]. Держава, яка захищає своїх громадян від ворожої пропаганди і водночас зберігає простір для вільної журналістики та громадської дискусії, є значно стійкішою, ніж та, яка просто заглушує будь-який незручний голос. На нашу думку, саме такої моделі має дотримуватися Україна як у воєнний час, так і після його завершення.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право. Харків: Одиссей, 2008. 704 с.

УДК: 341.1

ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ В АФГАНІСТАНІ : ВИТОКИ ТА МІЖНАРОДНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Кузьомко Т. Р., студент II курсу ОП «Право»
Науковий керівник - Сокиринська О.А к. ю. н., доцент
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У тезах розглянуто збройні конфлікти в Афганістані другої половини ХХ – початку ХХІ століття як складне історико-політичне та міжнародно-правове явище. Проаналізовано причини виникнення конфліктів, роль зовнішнього втручання, наслідки Саурської революції, радянської інтервенції та приходу руху «Талібан» до влади. Особливу увагу приділено впливу афганських конфліктів на міжнародну безпеку, розвиток міжнародного гуманітарного права та сучасну систему міжнародних відносин.

Ключові слова: Афганістан, збройний конфлікт, міжнародне гуманітарне право, «Талібан», радянська інтервенція.

Збройні конфлікти в Афганістані протягом другої половини ХХ - початку ХХІ століття становлять один із найбільш тривалих, складних та багатовимірних конфліктних процесів у сучасній міжнародній системі. Афганістан став ареною переплетіння внутрішніх соціально-політичних протиріч, етнорелігійних конфліктів, ідеологічного протистояння, а також зовнішнього втручання провідних держав і міжнародних акторів. Афганська ситуація є надзвичайно важливою з огляду на розвиток міжнародного гуманітарного права, адже саме на території Афганістану відбувалися як міжнародні, так і неміжнародні збройні конфлікти.

Афганські конфлікти мали й продовжують мати значний вплив на міжнародну безпеку, регіональну стабільність у Південній та Центральній Азії, а також на формування сучасних підходів до врегулювання збройних конфліктів. Як вважають дослідники історії Афганістану, відсутність ефективної системи соціальної мобільності та доступу до ресурсів посилювала напруження між регіонами і племінними групами, що нерідко переростало у локальні збройні сутички [1]. Соціальна напруга також посилювалася через нерівномірний розподіл влади та

ресурсів між регіонами. На думку П. Ігнат'єва, регіональні та етнічні дисбаланси створювали передумови для втручання сусідніх держав, зокрема Пакистану та Індії, які прагнули посилити свій вплив у Афганістані через підтримку окремих груп [2].

У другій половині ХХ століття афганське суспільство перебувало у стані глибокої внутрішньої напруги, зумовленої поєднанням етнічної строкатості, соціально-економічної відсталості, релігійного консерватизму та зовнішнього втручання. Ці чинники не лише ускладнювали процеси державного будівництва, а й створили підґрунтя для подальших збройних конфліктів, які визначили траєкторію розвитку Афганістану наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття.

Слабкість державних інститутів, внутрішні соціально-політичні протиріччя та залежність від зовнішньої економічної і військової допомоги поступово підривали здатність Афганістану діяти як повноцінний і самостійний учасник міжнародних відносин. Як вважає О. Ковальков, уже у 1960–1970-х роках Афганістан перебував у стані «обмеженого суверенітету», коли ключові напрями внутрішньої та зовнішньої політики значною мірою визначалися інтересами зовнішніх факторів [3].

Особливе значення для міжнародно-правового статусу Афганістану мала зміна форми державного правління у 1973 році, коли внаслідок безкровного перевороту була ліквідована монархія та проголошена республіка. Ця трансформація не призвела до втрати міжнародного визнання, однак спричинила перегляд зовнішньополітичних пріоритетів держави. Афганістан почав активніше співпрацювати з Радянським Союзом, що викликало занепокоєння з боку західних держав і сусідніх країн. На думку З. Бжезинського, саме у цей період Афганістан дедалі більше перетворювався на об'єкт геостратегічного суперництва наддержав, що згодом позначилося на його міжнародно-правовому становищі [4]. Унаслідок цього міжнародна увага до внутрішньополітичних процесів в Афганістані почала стрімко зростати.

Як зазначає О. Ковальков, міжнародна спільнота поступово сприймала афганську кризу не лише як внутрішню проблему держави, а як загрозу регіональній і глобальній

безпеці [5]. Це створювало підґрунтя для подальших дискусій щодо правомірності застосування сили та колективних заходів безпеки.

Ключову роль у підготовці та здійсненні Саурської революції відіграла Народно-демократична партія Афганістану (НДПА), яка дотримувалася марксистсько-ленінської ідеології та користувалася підтримкою Радянського Союзу. Проте партія була внутрішньо нестабільною, оскільки поділялася на дві ворогуючі фракції - «Хальк» і «Парчам». Це ускладнювало формування єдиної політичної лінії та, на думку О. Ковалькова, стало однією з причин подальшої політичної нестабільності після приходу НДПА до влади[3].

27 квітня 1978 року внаслідок військового перевороту, який увійшов в історію як Саурська революція, було повалено режим М. Дауда, а сам президент загинув. До влади прийшло керівництво НДПА на чолі з Нур Мухаммадом Таракі. Новий режим проголосив створення Демократичної Республіки Афганістан і взяв курс на радикальні соціально-економічні та політичні перетворення[6].

Політична, безпекова та гуманітарна ситуація після 2021 року, пов'язана з виведенням військ США та НАТО й поверненням руху «Талібан» до влади, стали черговим переломним етапом у розвитку Афганістану та істотно вплинули на політичну, безпекову й гуманітарну ситуацію в країні. Політична ситуація після 2021 року характеризується встановленням де-факто режиму «Талібану» та проголошенням відновлення Ісламського Емірату Афганістан.

Нова влада ліквідувала більшість інституцій попередньої республіканської системи, розпустила парламент, скасувала чинність світської конституції та зосередила всю повноту влади в руках релігійного керівництва. На думку В. Лимара, сучасний політичний режим Афганістану має виразно теократичний характер, у якому принципи шаріату домінують над нормами сучасного публічного права [7]. Водночас питання легітимності цієї влади залишається відкритим як з внутрішньополітичної, так і з міжнародно-правової точки зору.

Міжнародне співтовариство загалом утримується від офіційного визнання талібського режиму. Хоча окремі держави підтримують робочі контакти з новою владою, Афганістан після 2021 року фактично опинився в стані дипломатичної ізоляції. На думку міжнародних аналітиків, Афганістан і надалі залишається простором підвищених безпекових ризиків, де відсутність інклюзивної політичної системи створює умови для нових форм насильства [8].

Як вважає І. Тихоненко, повернення «Талібану» до влади суттєво змінило баланс сил у регіональному комплексі безпеки, створивши нові виклики для сусідніх держав і міжнародних організацій [9]. Відсутність ефективних механізмів контролю лише посилює ці ризики.

Збройні конфлікти в Афганістані, що тривали з кінця 1970-х років і фактично не припинилися до сьогодні, мали глибокі та багатоаспектні міжнародно-правові наслідки. Протягом різних етапів війни в Афганістані одночасно діяли регулярні збройні сили іноземних держав, урядові війська та численні недержавні збройні формування. Як зазначають автори міжнародно-правових досліджень, це створювало складності у застосуванні норм міжнародного гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій, щодо статусу комбатантів і цивільного населення [10]. Афганістан став прикладом «гібридного конфлікту», де класичні правові категорії часто виявлялися недостатніми.

Таким чином, Афганістан опинився в унікальній ситуації, коли де-факто влада контролює територію держави, але де-юре не визнається більшістю суб'єктів міжнародного права. Афганські конфлікти мали й значні наслідки для міжнародного права безпеки.

На думку Б. Гончара, саме афганський прецедент сприяв розширенню тлумачення статті 51 Статуту ООН щодо права на самооборону проти недержавних акторів [11]. Мільйони афганців були змушені залишити країну, що створило тривалу гуманітарну кризу та навантаження на системи міжнародного захисту біженців.

Афганістан став своєю «лабораторією» сучасного міжнародного права, де на практиці проявилися його сильні сторони та системні обмеження, що й надалі визначатимуть розвиток міжнародно-правової доктрини.

Список використаних джерел:

1. Королі-реформатори, заколотники-марксисты і бін Ладен. Як змінювався незалежний Афганістан за 100 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/30117556.html>
2. Ігнат'єв П. М. Індійсько-пакистанське суперництво за вплив у Афганістані. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. № 103 (2). С. 23–25.
3. Ковальков О. Л. СРСР в Афганістані (1978–1991 рр.): остання спроба експорту соціалізму : монографія. Харків : Мачулін, 2021. 614 с.
4. Бжезинський З. Велика шахівниця: панування Америки та його геостратегічні імперативи. Київ : Основи, 2000. 280 с.
5. Ковальков О. Л. Радянська агресія в Афганістані (1979–1989 рр.) і американсько-пакистанські відносини. *Проблеми всесвітньої історії*. 2022. № 2 (18). С. 128–143.
6. Афганістан // *Велика українська енциклопедія* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vue.gov.ua/%D0%90%D1%84%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD>
7. Лимар В. В. Відродження Ісламського Емірату Афганістан у контексті повернення «Талібану» до влади. *Політичне життя*. 2022. № 1. С. 69–76.
8. Війни на виснаження: хто і як у них вигравав. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cyr17ry5v3lo>
9. Тихоненко І. Південноазійський регіональний комплекс безпеки на сучасному етапі. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2015. № 36 (3). С. 60–65.

10. Тітко Е. В. Роль та значення місії ISAF в Ісламській Республіці Афганістан з урахуванням присутності сил СІМІС. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. № 25. С. 118–122.

11. Гончар Б. М., Гончар Ю. Б. Війна США в Афганістані і адміністрація Б. Обама. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Історичні науки*. 2010. № 23. С. 20–29.

УДК 338.43

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ТА ГРАНТИ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ
НАДАННЯ ГРАНТІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

**Панченко О.М., магістрантка
Пахомова А.О., к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет**

Державна підтримка аграрного сектору в умовах воєнного стану набула стратегічного значення для забезпечення продовольчої безпеки та стимулювання економічної активності. Ключовим правовим інструментом такої підтримки стала урядова програма «Робота, нормативне регулювання якої здійснюється через Постанови Кабінету Міністрів України № 738 (щодо садівництва, ягідництва та виноградарства) та № 739 (щодо розвитку переробних підприємств). Ці безповоротні гранти спрямовані на швидке створення нових робочих місць, капіталізацію внутрішнього ринку та переорієнтацію експорту з сировини на продукцію з доданою вартістю.

Правовий механізм надання грантів на закладення садів передбачає жорстке цільове використання коштів на умовах співфінансування: держава покриває до 70%

вартості проєкту (але не більше встановлених лімітів на один гектар, залежно від культури), а решту 30% фінансує сам отримувач. Обов'язковими юридичними вимогами є наявність права власності або довгострокової оренди на земельну ділянку (строком не менше 7 років) та затверджений проєкт висадки насаджень. Суттєвою особливістю є те, що грантові кошти зараховуються на спеціальний рахунок в уповноваженому банку (АТ «Ощадбанк») і виплачуються виключно за цільовими інвойсами постачальників, що мінімізує корупційні ризики.

У сфері переробної промисловості грантовий механізм орієнтований на модернізацію виробничих потужностей (виготовлення соків, джемів, консервації, сушіння фруктів тощо). Отримувачі можуть розраховувати на суму до 8 мільйонів гривень, за умови, що вони створять визначену кількість робочих місць. Головною юридичною умовою безповоротності цих коштів є виконання вимоги щодо працевлаштування людей та повернення отриманої суми державі протягом 3 років у вигляді сплачених податків і зборів. Якщо підприємство не виконує ці індикатори або припиняє діяльність, держава має правове підґрунтя для примусового стягнення гранту.

Специфіка правового регулювання під час воєнного стану полягає у суворому комплаєнсі (перевірці) заявників та адаптивності процедур. Гранти не надаються суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність на тимчасово окупованих територіях, мають заборгованість перед бюджетом, перебувають у стані банкрутства або пов'язані з державою-агресором. Подача заявок повністю діджиталізована через портал «Дія», що спрощує доступ до ресурсів у критичних умовах, проте вимагає від аграріїв високої якості підготовки бізнес-планів та бездоганної юридичної чистоти документів.

Основними правовими ризиками для отримувачів грантів є невиконання строків реалізації проєкту (наприклад, закладення саду протягом 12 місяців з моменту отримання коштів) та форс-мажорні обставини, зумовлені бойовими діями. Чинне

законодавство вимагає детального аналізу умов договорів про надання гранту в частині врегулювання обставин непереборної сили. У випадках пошкодження майна внаслідок обстрілів, суб'єкти господарювання мають чітко зафіксувати збитки за кримінально-процесуальними процедурами для уникнення звинувачень у нецільовому використанні грантових коштів.

Підсумовуючи, правовий інститут грантової підтримки в період воєнного стану трансформувався з класичного субсидування у модель державно-приватного партнерства із взаємними зобов'язаннями. Для підвищення ефективності цих механізмів необхідна подальша лібералізація нормативних вимог у зонах підвищеного ризику (прифронтових областях) та розширення переліку культур і видів переробки, що підлягають фінансуванню. Стабільність та зрозумілість правового поля в отриманні грантів є запорукою успішного відновлення аграрного потенціалу та адаптації українського АПК до стандартів Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку надання грантів для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738.

УДК 338.42

ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АСПЕКТ

Панченко О.М., магістрантка
Пахомова А.О., к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет

Правовою та економічною основою підтримки сільського господарства в ЄС є Спільна аграрна політика (САП / Common Agricultural Policy — CAP), на яку припадає

близько третини всього бюджету Євросоюзу. Сучасна модель САП (розрахована на 2023–2027 роки) базується на стратегічному переході від простого субсидування обсягів виробництва до фінансування конкретних результатів. Ключовий правовий акцент зміщено на підтримку малих і сімейних фермерських господарств, забезпечення життєздатності сільських територій та справедливий розподіл коштів за допомогою механізму перерозподільних прямих виплат (Redistributive payments).

Головною особливістю європейського механізму є жорстка екологізація виплат, відома як «зелена архітектура» САП. Отримання базової фінансової підтримки аграріями прямо залежить від дотримання суворих екологічних стандартів та кліматичних норм (кондиційність — Conditionality). Крім того, запроваджено добровільні для фермерів, але обов'язкові для держав-членів «еко-схеми» (Eco-schemes), які передбачають додаткові виплати за застосування методів органічного землеробства, збереження біорізноманіття та покращення добробуту тварин.

Європейська практика приділяє значну увагу стимулюванню інновацій та розвитку переробки продукції безпосередньо в сільській місцевості через програми розвитку сільських територій (так званий «Другий стовп» САП). Грантова підтримка в ЄС орієнтована на діджиталізацію ферм, точне землеробство, розвиток зеленої енергетики (біогазові установки) та створення коротких ланцюжків постачання «від лану до столу» (Farm to Fork). Особливим правовим пріоритетом є фінансова допомога молодим фермерам (віком до 40 років) для подолання проблеми старіння кадрів в аграрному секторі.

Інституційна система підтримки АПК в ЄС відзначається прозорістю та жорстким аудитом через Інтегровану систему управління та контролю (IACS), що виключає корупційні ризики та нецільове використання коштів. Фінансування здійснюється через два профільні фонди: Європейський фонд гарантування сільського господарства (EAGF — прями виплати та ринкові заходи) та Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD). Держави-члени

мають право адаптувати ці інструменти під національні потреби через затвердження індивідуальних Стратегічних планів САП.

Правові механізми ЄС також включають розвинену систему управління ризиками та інструменти стабілізації доходів фермерів на випадок форс-мажорів чи кліматичних криз. Замість прямих компенсацій збитків держава субсидує купівлю агрострахування та підтримує взаємні фонди фінансової взаємодопомоги фермерів. Це створює стійку правову екосистему, де аграрій захищений від ринкових коливань, але водночас несе відповідальність за безпечність та екологічність своєї продукції перед європейським споживачем.

Для України, в межах виконання умов кандидатства та майбутнього членства в ЄС, європейський аспект підтримки АПК є головним орієнтиром для реформ. Наближення вітчизняного законодавства до стандартів САП вимагає повної відмови від непрозорих дотацій, створення аналога системи IACS, запровадження детального моніторингу земель та переорієнтації державних програм на підтримку екологічних технологій і дрібних виробників. Адаптація до цих жорстких наднаціональних правил є єдиним шляхом для повноцінної інтеграції українського агробізнесу до єдиного ринку Європейського Союзу.

УДК 81'4

ЕВФЕМІЗМИ ТА МОВНЕ МАСКУВАННЯ НАСИЛЬСТВА У ВОЄННОМУ ДИСКУРСІ

Мартиненко О.Є. студентка II курсу
Науковий керівник - Михайленко О.О.,
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У тезах доповіді представлено явище використання евфемізмів у період воєнного стану в Україні, їхні значення та особливості функціонування. Розглянуті найпоширеніші приклади запровадження евфемізмів у медійному дискурсі, зокрема в новинах та соціальних мережах.

Ключові слова: евфемізми, воєнний дискурс, медійна дискусія, мовна маніпуляція, джерела інформації.

З початком воєнних дій у 2014 році, ситуація та обставини, за яких розвивалися медіа, вплинули на формування суспільної думки, ставлення до ситуації та характер ведення дискусій щодо воєнного конфлікту на сході України. Всі можливі джерела інформації (зокрема телеграм-канали, газети, новини, книжки, блоги, відео та коментарі) не лише відображають перебіг подій, а й формують спосіб їх осмислення.

З часом у межах воєнного дискурсу, вони стали не тільки досконалішими, але й сформували власну лексику. Ця лексика є евфемізмами – мовними засобами, що мають роль заміни прямої назви певного терміну або явища, яке може викликати негативну реакцію або вважається “табу” у суспільстві. Саме евфемізми відіграють важливу роль у пом’якшенні та частковому приховуванні реального змісту подій.

Отже, евфемізми виконують важливу функцію пом’якшення емоційно чутливих понять. Це допомагає замінювати прямі та емоційно насичені слова більш нейтральними формулюваннями. Наприклад у повсякденному житті можна виділити декілька яскравих прикладів: [1]

1. Вираз «*Відійти на той світ*» всім знайомий як заміна слова “*вмерти*”. Цей приклад демонструє функцію евфемізмів: пом’якшення сприйняття певного явища.

2. Інший приклад: «*пампушечка*» використовується у контексті описання товстої людини.

Подібним чином у розмовному мовленні іноді застосовуються евфемістичні або зменшувально-емоційні вирази для опису зовнішності або соціальних характеристик.

У воєнному контексті евфемізми також присутні, але використовуються як засіб маніпуляції та пом’якшення реальної ситуації та її психологічних наслідків [2]. Такий підхід не є новим: він характерний для різних сфер нашого життя. Не варто недооцінювати вплив мови на сприйняття інформації. Саме тому важливо критично

ставитися до медіаконтенту, уважно аналізувати мовні формулювання та вміти розшифрувати та розрізнити евфемізми в текстах. До поширених евфемізмів належать [3], [4]:

1. «втрата» як заміна слова «смерть» або «припинили своє існування» у значенні «загинули»;
2. «хлопок» як евфемістичне позначення вибуху;
3. «заворушення» як опис протестних дій;
4. «екстремізм» у ширшому політичному контексті для позначення опозиційної діяльності;
5. «денацифікація» як ідеологічно навантажений термін, що використовується в політичному дискурсі;
6. «спеціальна військова операція (СВО)» як офіційне позначення повномасштабної війни.
7. «moped» – іранський дрон «Шахед», що використовується проти України, бо під час польоту його супроводжує звук, схожий на цокіт мопеда.

Окрему групу становлять евфемізми, що мають іронічно-метафоричний характер і виникають у медійному дискурсі: [3]

1. «Батальйон Монако» – VIP-втікачі з України, що оселилися в Мо-нако, ховаючись від російсько-української війни: цей фразеологізм виконує роль комічного метафоричного евфемізму («ТСН», 01.06.23).
2. «Батальйон Відень» – VIP-втікачі з України, що оселилися у Відні, уникаючи російсько-української війни, цей фразеологізм також виконує роль комічного метафоричного евфемізму («ТСН», 26.11.22).
3. «Дискотека» – метафоричний евфемізм до бойових дій («The Ukrainians», 20.02.2023).
4. Евфемізм «Крок доброї волі» що використовується в російській медіа для маскування “відступу російських військ”.

Аналізуючи приклади, варто наголосити, що евфемізми мають не лише пом'якшувальну функцію, але й маніпулятивну, впливаючи на сприйняття реальності. Це насамперед підкреслює важливість критичного аналізу медіатекстів та усвідомленого ставлення до інформації.

У висновку важливо зазначити, що евфемізми у воєнному дискурсі мають багатофункціональну роль: вони здатні як пом'якшувати та “згладжувати” реальність, так і умисно приховувати реальну серйозність подій, які відбуваються на полі битви. Проаналізовані приклади охоплюють різні рівні мови – від офіціно-політичної “нейтральної” лексики («спеціальна військова операція», «денацифікація»), до розмовних та іронічно-метафоричних медійних виразів («Батальйон Монако», «Батальйон Відень»). Це в свою чергу свідчить про широку функціональність евфемізмів та їхню здатність адаптуватися до різних контекстів.

Список використаних джерел:

1. Євфемізми у сучасному мовленні: функціонально-стилістичний аспект. (2020). Наукові записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика, 31(70), 1, 109–125. https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/1_2020/part_1/17.pdf
2. ЕВФЕМІЗМИ ВОЄННОГО ЧАСУ В РИТОРИЦІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ. (2024). Науковий журнал «Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія», 21(89), 53-57. <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/4056>
3. Харченко О. В. (2023). Українські метафоричні евфемізми під час російсько-української війни. Обрії друкарства, 2(14), 90–101. https://www.researchgate.net/publication/377024658_Ukrainski_metaforicni_evfemizmi_p_id_cas_rosijsko-ukrainskoi_vijni
4. Дубинець З. О. Теми та сфери евфемізації в сучасній пресі. Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 1. С. 159–163.

УДК 349.6

**ЗВ'ЯЗОК ПРАВ ЛЮДИНИ І НАУКИ З МІЖНАРОДНИМ ЕКОЛОГІЧНИМ
ПРАВОМ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ**

Обіюх Н.М., канд. юрид. наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет

У публікації розглянуто окремі правові питання в контексті проблеми співвідношення прав людини і науки та їх взаємодії з міжнародним екологічним правом. Розглянуто поняття та особливості принципів пропорційності та інтеграції у міжнародному екологічному праві. Досліджено питання щодо тлумачення права на науку.

Ключові слова: екологічні ризики, охорона довкілля, права людини, принцип пропорційності, принцип інтеграції.

Наука та її застосування відіграють визначальну роль в розумінні екологічних проблем, їх причин, але водночас є одним із ризиків руйнування навколишнього середовища. Тому проблема охорони довкілля безпосередньо стосується наукових розробок та регулювання їх допустимості й безпечності на основі принципів міжнародного права.

Екологічні режими дедалі частіше стикаються зі складними, невизначеними, політично суперечливими питаннями нової науки і технологій, такими як генетично модифіковані організми, синтетична біологія, нанотехнології та кліматична геоінженерія.

Оскільки ці проблеми стають дедалі поширенішими та масштабнішими за географічним охопленням, питання права та управління все частіше потрапляють до глобальних екологічних порядку денних. Міжнародне екологічне право є важливим майданчиком для регулювання науки та нових технологій, які можуть завдати шкоди навколишньому середовищу.

У ст. 15 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (далі – МПЕСКП) визначається право кожного «користуватися результатами наукового прогресу та їх практичне застосування» [1]. Така складова соціальних та культурних

прав, як «право на науку», довгий час ігнорувалася, в результаті чого його правова розробка знаходиться на початковій стадії.

З метою внесення подальшої ясності до цієї міжнародної норми ЮНЕСКО у співпраці з науковцями розробила Венеціанську заяву (Venice Declaration) «з метою уточнення нормативного змісту права користуватися результатами наукового прогресу та його практичного застосування, а також ініціювання дискусії між усіма зацікавленими сторонами з метою покращення реалізації цього права» [2]. Цей документ передбачає три основні складові права на науку: свободу наукових досліджень та комунікації, користування перевагами наукового прогресу та захист від негативних наслідків науки, визначаючи міжнародне співробітництво в науково-технічній галузі.

Чи можуть держави встановлювати конкретні обмеження щодо реалізації права на науку? Тут мова йде про загальне правило, подане у статті 4 МПЕСКП, а саме: держава може встановлювати тільки такі обмеження цих прав, які визначаються законом, і лише стільки, скільки це є сумісним з природою цих прав, і виключно з метою сприяти загальному добробуту в демократичному суспільстві. Тобто тлумачення права на науку зводиться до обов'язку держави не втручатися у свободу наукових досліджень та позитивного обов'язку держави захищати людей та навколишнє середовище від негативного впливу науки.

Слід зазначити, що культурні права, включаючи право на науку, зазвичай вважаються менш важливими, ніж право на життя, що включає право на харчування і воду. Водночас з метою оцінки переваги наукового прогресу над іншими соціальними чи природними благами в наукових колах використовується тест на пропорційність. Цей тест дає змогу оцінити ризики та переваги результатів наукових досліджень та їх важливість для людей та суспільства в цілому.

Принцип пропорційності є важливим для збалансування різних суттєвих інтересів стосовно регулювання науки та інновацій в екологічних угодах. Деякі

міжнародні документи, спрямовані на екологічно відповідальне проведення наукових досліджень, прямо визнають цей принцип. Наприклад, Комісії Осло та Парижа (OSPAR) прийняли кодекс поведінки, спрямований на сприяння сталим морським дослідженням у глибоководних та відкритих морях морської зони OSPAR, який визнає, з одного боку, що «морські дослідження є передумовою та невід'ємним компонентом екосистемного управління морськими ресурсами та ефективного збереження біорізноманіття глибоководних та відкритих морів», а з іншого боку, що «більшість форм спостереження та дослідження природних систем передбачають певне порушення досліджуваних систем» [3]. Тобто аналіз пропорційності здійснюється шляхом балансування конкуруючих цілей в інтересах екологічного управління відповідно до кодексу поведінки OSPAR.

У більш загальному сенсі, міжнародне екологічне право може взаємодіяти з міжнародним правом про права людини, включаючи статтю 15(1)(b) МПЕСКП, шляхом застосування принципу системної інтеграції міжнародного права. Системна інтеграція вимагає, щоб договірні зобов'язання тлумачились доповнюючись з іншими відповідними міжнародними нормами. Згідно з Комісією з міжнародного права (КМП), системна інтеграція отримує своє «найчіткіше формальне вираження» у статті 31(3)(c) Віденської конвенції про право міжнародних договорів, згідно з якою тлумачення договору повинно враховувати «будь-які відповідні норми міжнародного права, що застосовуються у відносинах між сторонами» [4].

Міжнародне екологічне право переважно зосереджується на людських пріоритетах. На противагу цьому, багато природничих наук надають докази на підтримку більш інтегрованої перспективи, що люди є взаємопов'язаними та взаємозалежними учасниками з обов'язками захищати та зберігати всі елементи природи. Оскільки право на науку підтверджує широке поширення наукових результатів та інформації, його визнання може сприяти ідеї про те, що люди самі є частиною природи та залежать від здорового навколишнього середовища для

процвітання. Тому наука повинна орієнтуватись на етичні перспективи у сфері охорони довкілля, включаючи цінність та захист природи заради людей, в тому числі в ході прийняття екологічних рішень, пов'язаних з наукою та технологіями.

Висновки. Враховуючи розвиток технологій і науки, важливо розуміти вплив науки на проблеми охорони довкілля та екологічну безпеку. При цьому наука не повинна створювати загрози для життя людей та навколишнього середовища. Тому важливе значення мають міжнародно-правові принципи, визначені у міжнародних угодах ООН та ЮНЕСКО, що стосуються безпечності й допустимості наукових досліджень та наукових розробок. На основі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що основними принципами міжнародного права у сфері регулювання наукових досліджень є принцип пропорційності та принцип інтеграції. Саме ці принципи є основними для проведення досліджень морського середовища, використання біотехнологій, проведення кліматичних досліджень тощо.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Генеральна Асамблея ООН від 16 грудня 1966 р.; ратифікований Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19 жовтня 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/995_042#Text
2. Venice Declaration: Conference Symposium on Science and the Boundaries of Knowledge (UNESCO, March 7, 1986) / URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000068502>
3. Convention for the protection of the marine environment of the North-East Atlantic : Oslo and Paris Commissions (1992). URL: https://www.ospar.org/site/assets/files/1169/ospar_convention.pdf
4. Віденська конвенція про право міжнародних договорів: Організація Об'єднаних Націй, 21.03.1986 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118

УДК 347.13:614.2

**ТЕЛЕМЕДИЦИНА В УКРАЇНІ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА МЕХАНІЗМИ
АДАПТАЦІЇ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

**Ломакіна І.Ю., канд. юрид. наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет**

Ключові слова: медичне право, телемедична допомога, воєнний стан, євроінтеграція, ЕСОЗ, транскордонні правовідносини, інформаційна безпека.

Екстремальні виклики сучасності, зумовлені триваючою повномасштабною військовою агресією проти України, детермінували докорінну реконфігурацію національної системи охорони здоров'я. Масштабне руйнування фізичної інфраструктури закладів охорони здоров'я, гостра депуляція окремих регіонів, внутрішнє переміщення мільйонів громадян та дефіцит кваліфікованих медичних кадрів на прифронтових і деокупованих територіях актуалізували правовий інститут телемедицини як стратегічно важливий інструмент забезпечення національної безпеки. Дистанційні методи діагностики, телеметрія та телереабілітація трансформувалися з факультативних опцій цифрової медицини на імперативні механізми реалізації конституційного права громадян на медичну допомогу (ст. 49 Конституції України). Водночас набуття Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі актуалізує питання гармонізації вітчизняного законодавства із *acquis communautaire* ЄС, зокрема в частині імплементації Директиви 2011/24/ЄС про права пацієнтів у транскордонній медичній допомозі. Незважаючи на прийняття прогресивного Закону України № 3301-ІХ, правове забезпечення телемедичних послуг в умовах воєнного часу та векторів євроінтеграції містить низку доктринальних і практичних колізій, що потребують комплексного теоретико-правового осмислення.

Прийняття Закону України від 09.08.2023 р. № 3301-IX ознаменувало перехід до нової парадигми правового регулювання, делімітувавши поняття «телемедична допомога» та легітимізувавши термін «медична цифрова компетентність» працівника охорони здоров'я. Проте в умовах дії правового режиму воєнного стану виникає наукова потреба у диференціації цивільно-правового регулювання телемедицини та специфіки застосування мобільних телемедичних комплексів у межах тактичної медицини (на етапах медичної евакуації та догоспітального сортування), що потребує міжгалузевого узгодження з нормами військового права. Диференціація юридичної відповідальності. У фокусі правової доктрини залишається невирішена проблема розподілу деліктної (цивільно-правової) та кримінальної відповідальності у межах суб'єктного складу телемедичного консилиуму. Чинне законодавство належним чином не розмежовує межі юридичної відповідальності між лікуючим лікарем пацієнта та дистанційним лікарем-консультантом у разі настання деліктних наслідків (лікарської помилки) через дефекти зв'язку або неналежну верифікацію анамнестичних даних, отриманих онлайн. Кібербезпека та правовий режим медичної таємниці. Практика функціонування Електронної системи охорони здоров'я (ЕСОЗ) в умовах гібридної війни демонструє підвищену вразливість конфіденційної інформації до кібератак. Забезпечення деліктної стійкості ЕСОЗ вимагає еквівалентного правового імпорту стандартів Загального регламенту про захист даних ЄС (GDPR). Особливої правової оцінки потребує легітимність транскордонного передання персональних даних українських пацієнтів під час використання іноземних хмарних гуманітарних платформ. Євроінтеграційні імперативи транскордонної телемедицини. Стратегічним вектором розвитку вітчизняного медичного права є нормативне забезпечення сумісності (interoperability) цифрових систем. Головним викликом є юридичне впровадження концепту узагальненої медичної виписки (patient summary), що уможливить легітимний транскордонний обмін даними між суб'єктами медичної практики України та країн ЄС. Це є першочерговою умовою захисту прав українських

мігрантів та інтеграції вітчизняних клінік до Європейських еталонних мереж (ERN). Еволюція інституту телемедицини в Україні свідчить про його високу адаптивність як інструменту кризового менеджменту. Задля системної інтеграції національного законодавства у єдиний правовий простір ЄС пропонується: Диверсифікувати на законодавчому рівні правовий статус телереабілітації як автономного виду медичної допомоги із встановленням специфічних критеріїв контролю якості; Розробити та нормативно закріпити механізми обов'язкового страхування професійної відповідальності медичних працівників при наданні виключно дистанційних послуг; Уніфікувати техніко-юридичні стандарти захисту баз даних ЕСОЗ із вимогами Директиви ЄС щодо транскордонної охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. (зі змінами).
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст. 19. (у редакції від 01.01.2026).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування телемедицини: Закон України від 09.08.2023 № 3301-ІХ. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 87. Ст. 322.
4. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 34. Ст. 481.
5. Про схвалення Стратегії розбудови телемедицини в Україні на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.07.2023 № 625-р. Урядовий кур'єр. 2023. № 145.
6. Деякі питання організації надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини в умовах воєнного стану: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.05.2022 № 884. Офіційний вісник України. 2022. № 49. Ст. 2712.

ЗМІСТ

Сокиринська О. А. ЗАКОННІ ВІЙСЬКОВІ ЦІЛІ	3
Бровко Н.І. БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ПРОЯВ ГУМАНІЗМУ ТА ЇЇ РОЛЬ У РОЗБУДОВІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	5
Макарчук В. В. РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР.....	9
Сімакова С. І. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ І.....	12
Малишко І. В. КОНФЛІКТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ	15
Терещук М. М. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ ЄВРОПИ.....	17
Настіна О. І. ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ В УКРАЇНІ: ОСВІТНЯ, СОЦІАЛЬНА ТА ПРАВОЗАХИСНА ФУНКЦІЇ	20
Звонарьов О. Ю. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	23
Тимощук О. Г. ПРАВОВІ ВИКЛИКИ СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПІДХОДІВ.....	26
Клочко В.М. НАЗК, ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ	29
Пахомова А.О. СУД ПРИСЯЖНИХ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ТА ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	33

Сфремова І.І. ФОРС-МАЖОР, HARDSHIP І ПЕРЕГЛЯД ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СВІТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПІДХОДІВ (PECL, DCFR, ПРИНЦИПИ УНІДРУА).....	35
Мельник В.О. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	37
Ігнатенко В.Д. Яценко О.О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ФІЛОЛОГІЧНИЙ ВИМІР.....	41
Резнік В.Г. ЦИФРОВА ЛІНГВОДИДАКТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ.....	44
Ярмоленко Ю.В. ПРАВОВА АРГУМЕНТАЦІЯ ТА ТЕХНІКА ЮРИДИЧНОГО ПИСЬМА: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ.....	48
Столбецька С.Б. РОЛЬ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО АГРАРІЯ: ДОСВІД ФРАНЦУЗЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ.....	50
Сердюченко О.В. ОСОБЛИВОСТІ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ: ЄВРОПЕЙСЬКІ АСПЕКТИ.....	54
Дужа І. А. ПОЛІТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ІНТЕГРАЦІЇ, БЕЗПЕКИ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ.....	56
Кириченко В.В. КОНФЛІКТИ ПОДВІЙНОГО ПОДАТКОВОГО РЕЗИДЕНСТВА ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ МАСОВОЇ МІГРАЦІЇ.....	64
Степенко Д.І. СВОБОДА СЛОВА ТА ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ	60
Кузьомко Т.Р. ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ В АФГАНІСТАНІ : ВИТОКИ ТА МІЖНАРОДНО – ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	67
Панченко О.М. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ТА ГРАНТИ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ НАДАННЯ ГРАНТІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА ТА	

ПЕРЕРОБКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	72
Панченко О.М. ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АСПЕКТ.....	74
Мартиненко О.Є. ЕВФЕМІЗМИ ТА МОВНЕ МАСКУВАННЯ НАСИЛЬСТВА У ВОЄННОМУ ДИСКУРСІ	76
Обіюх Н.М. ЗВ'ЯЗОК ПРАВ ЛЮДИНИ І НАУКИ З МІЖНАРОДНИМ ЕКОЛОГІЧНИМ ПРАВОМ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	80
Ломакіна І.Ю. ТЕЛЕМЕДИЦИНА В УКРАЇНІ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	84